

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
імені Михайла Туган-Барановського

Навчально-науковий інститут економіки, управління та адміністрування
Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

ДОПУСКАЮ ДО ЗАХИСТУ

Гарант освітньої програми

Бочарова Ю. Г.

(підпис) (прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 2023 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»
галузь знань «Міжнародні економічні відносини»
освітньої програми 292 «Міжнародні економічні відносини»

на тему: «**СПВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ІЗ МВФ**»

Виконав:

здобувач вищої освіти

Міценко Віталій Володимирович

(прізвище, ім'я, по-батькові)

_____ (підпис)

Керівник:

доцент, к.е.н., доцент, Федотова Т.А.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

_____ (підпис)

Засвідчую, що у кваліфікаційній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань

Здобувач вищої освіти _____

(підпис)

Кривий Ріг

2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
імені Михайла Туган-Барановського

Навчально-науковий інститут економіки, управління та адміністрування
Кафедра _____ економіки та міжнародних економічних відносин
Форма здобуття вищої освіти _____ денна
Ступінь _____ бакалавр
Галузь знань _____ «Міжнародні відносини»
Освітня програма _____ «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

_____ Бочарова Ю. Г.

(підпис)

« _____ » _____ 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Міценко Віталій Володимирович

прізвище, ім'я, по батькові

1. Тема роботи: «Співробітництво України із МВФ»

Керівник роботи: доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин к.е.н. Федотова Т.А.

науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали

Затверджені наказом ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського від 28.11.2022 р. № 385-с

2. Строк подання здобувачем ВО роботи «05» червня 2023 р.

Вихідні дані до роботи: наукові статті, тези доповідей на наукові конференції, наукова література, монографії, офіційна статистика Україна

4. Зміст (перелік питань, які потрібно розробити):

Вступ

Основна частина

Висновки та рекомендації

Список використаних джерел

Додатки

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень). діючі програми МВФ та їх характеристики. Історія співпраці України та МВФ (1994-2022 роки). Динаміка залучення та сплати кредитів МВФ Україною в 2018-2022 роках. Основні характеристики механізму розширеного фінансування (EFF).

6. Дата видачі завдання: « _____ » _____ 2023 р.

7. Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Підготовка теоретичної складової основної частини	до 01.03.2023 р.	
2	Підготовка аналітичної складової основної частини	до 01.04.2023 р.	
3	Підготовка висновків та рекомендацій	до 01.05.2023 р.	
4	Підготовка та оформлення вступу, списку використаних джерел та інших складових роботи	до 15.05.2023 р.	
5	Отримання відгуку від керівника	до 15.05.2023 р.	
6	Подання на кафедру завершеної роботи	до 25.05.2023 р.	
7	Проходження перевірки на академічний плагіат і нормо-контролю кваліфікаційної роботи	до 05.06.2023 р.	
8	Підготовка студента до захисту та захист кваліфікаційної роботи	12.06.2023 – 18.06.2023 р.	

Здобувач ВО _____ Міценко В.В.
(підпис)

Керівник роботи _____ Федотова Т.А.
(підпис)

РЕФЕРАТ

Загальна кількість в роботі:

Сторінок 48, рисунків 16, таблиць 5, 0 додатків, графічного матеріалу, використаних джерел 30.

- Об'єкт дослідження: Міжнародний валютний фонд як спеціалізована установа ООН.
- Предмет дослідження: напрями та перспективи співробітництва України з МВФ.
- Мета дослідження: аналіз основних напрямків співробітництва України з МВФ задля визначення стратегії та перспектив.
- Методи дослідження: порівняльний метод, методи аналізу та синтезу, узагальнення, методи статистичного аналізу, структурний, графічний, табличний методи, методи індукції і дедукції.
- Основні результати дослідження
- встановлено особливості співпраці України з МВФ;
 - проаналізовано обсяги та спрямованість отриманих від МВФ кредитів;
 - проаналізовано переваги та недоліки використання кредитів МВФ для України;
 - визначено перспективні напрями співпраці України з МВФ в умовах воєнного стану та в повоєнний період.
- Ключові слова: Міжнародний валютний фонд, установа ООН, Україна, програми співпраці, фінансовий кредитор, заборгованість, фінансування.

ЗМІСТ

Вступ	6
Основна частина	8
Висновки та рекомендації	37
Список використаних джерел	46

ВСТУП

Актуальність теми. Вже тривалий період основним міжнародним фінансовим партнером України є Міжнародний валютний фонд (МВФ). Співпраця з МВФ дозволяє Україні отримати фінансову допомогу та кредитні ресурси, які сприяють стабілізації національної валюти, збалансованому бюджету та розрахунку платіжного балансу. Це важливо для забезпечення макроекономічної стабільності, зменшення інфляційних тиску і забезпечення розвитку економіки.

МВФ виступає не лише як фінансовий кредитор, але й надає консультаційну підтримку та експертні рекомендації з реформування економіки, фінансового сектору, податкової системи, пенсійної реформи та інших сфер. Співпраця з МВФ спонукає уряд України до впровадження структурних змін, покращення управління та зниження корупції. Наявність підтримки МВФ сприяє підвищенню довіри з боку іноземних інвесторів. Україна отримує доступ до інформації про світові економічні тенденції, найкращі практики управління та можливості для налагодження партнерських відносин з іншими державами. Другий рік війни в Україні, коли національна економіка зазнала значного спаду, країна має потребу в суттєвій фінансовій підтримці як в період ведення воєнних дій, так і буде потребувати в період повоєнного відновлення. Це обумовлює високу актуальність дослідження та організації співробітництва України із МВФ.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз основних напрямків співробітництва України з МВФ задля визначення стратегії та перспектив.

Для досягнення поставленої мети кваліфікаційної роботи визначено такі завдання:

- розглянути роль та функції МВФ в світовій економіці;
- проаналізувати напрями співробітництва України із МВФ;
- визначити перспективи співробітництва України із МВФ та побудувати стратегію співпраці.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є Міжнародний валютний фонд як спеціалізована установа ООН.

Предметом кваліфікаційної роботи є напрями та перспективи співробітництва України з МВФ.

Методи дослідження. Під час дослідження використано описовий, порівняльний методи, методи аналізу та синтезу, узагальнення, методи статистичного аналізу, структурний, графічний, табличний методи, методи індукції і дедукції.

Інформаційну базу дослідження становлять міжнародні та вітчизняні нормативно-правові акти, статистичні дані НБУ, Міністерства фінансів України, наукові публікації, інтернет джерела, офіційні дані МВФ.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у визначенні проблемних аспектів та перспективних напрямів співробітництва України із МВФ.

Основні результати кваліфікаційної роботи, що характеризують наукову новизну, полягають у такому:

- встановлено особливості співпраці України з МВФ;
- проаналізовано обсяги та спрямованість отриманих від МВФ кредитів;
- проаналізовано переваги та недоліки використання кредитів МВФ для України;
- визначено перспективні напрями співпраці України з МВФ в умовах воєнного стану та в повоєнний період.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Фінансова безпека – невід'ємний елемент національної безпеки, що визначає фінансову стабільність як за національною ознакою, так і в усьому світі. В даний час, що характеризується безпрецедентним рівнем економічної та фінансової невизначеності, своєчасна реалізація механізмів фінансової безпеки та адаптація до реальних умов зовнішнього середовища відіграє вкрай важливу роль у стійкості валютної системи, міжнародних фінансів і є обов'язковим елементом сталого зростання міжнародних економічних систем. Одним із основних центрів, що визначають зміст світової політики у сфері фінансової безпеки, виступає Міжнародний Валютний Фонд (МВФ).

Неможливо переоцінити значимість МВФ як організації, регулюючої роботу міжнародної валютно-фінансової системи, що у своє чергу визначає як становище країн міжнародної арені, а й їх макроекономічну політику. Крім того, кредитний механізм МВФ є ключовим фактором, завдяки якому МВФ має такий високий авторитет серед держав-учасниць. Країни-учасники прагнуть підвищувати свій авторитет у системі міжнародних економічних відносин, що робить співробітництво з МВФ одним із найважливіших напрямів макроекономічної політики кожної держави, що входить до складу МВФ. Україна не є винятком у цьому питанні.

Отже, МВФ є ключовою грошово-кредитною організацією, завданням якої є підтримання стабільності світової фінансової системи.

МВФ є спеціалізованою міжнародною валютно-фінансовою організацією, яка виконує низку основних завдань. Одне з головних завдань МВФ полягає у розвитку міжнародної торгівлі та валютно-фінансової співпраці, а також у забезпеченні платіжних балансів. Організація також займається регулюванням курсів валют та розробкою реформ для зміцнення світової валютної системи. У межах своєї діяльності МВФ надає кредитні ресурси своїм членам.

Рішення про заснування МВФ, спеціалізованої установи ООН, призначеної для надання допомоги країнам, що потребують, в їх боротьбі з дефіцитом у зовнішній торгівлі, було втілено на Бреттон-Вудській валютній конференції в 1944 році. Сорок чотири країни-учасниці розробили статут, що включає Статті Угоди МВФ, що набрали чинності 21 грудня 1945 року. Свою практичну діяльність фонд розпочав у травні 1946 р., до структури якого вже входило 39 країн-членів.

Цілі були твердо позначені в ст.І Угоди МВФ (рис.1).

Згідно зі статтями угоди МВФ, основні переговори Фонд веде з виконавчою владою країн. Переговори та консультації, а також освітні програми та семінари є одним із основних засобів співпраці представників МВФ та представників політичних інститутів ЄС у контексті заохочення та координації інтеграційних процесів у Європі.

Держави в порядку здійснення курсу на глобальне та регіональне партнерство активізують свою співпрацю з цими міжнародними кредитно-фінансовими організаціями, оскільки їхні органи здійснюють фінансовий нагляд за дотриманням державами-членами правил поведінки у фінансовій

(валютній) сфері, крім того, МВФ та Світовий банк відповідають за стан світової валютно-фінансової системи.

Рисунок 1 - Цілі заснування МВФ відповідно до Угоди МВФ

Джерело: складено автором на основі даних [10]

Зазначимо, що міжнародно-правові норми, запроваджені в рамках діяльності МВФ, необхідно доповнити нормами, що передбачають удосконалений сучасний метод регулювання валютних паритетів і валютних курсів і покладають на країни-члени МВФ обов'язок підтримувати стабільність валютних паритетів і валютних курсів.

На конференції у Бреттон-Вудсі було затверджено Статті угоди МВФ, які відіграють роль його статуту. Цей документ набрав чинності 21 грудня 1945 року. Фактичні операції Фонду розпочалися травні 1946 року з участю 39 країн-членів, а валютні операції стартували 1 березня 1947 року. У 2007 році кількість країн-членів МВФ становила 185 [12].

Вищим органом МВФ є Рада керуючих, яка складається з директора та заступника директора від кожної країни-члена. Організацією, що займається повсякденною діяльністю, є виконавча рада директорів, що складається з 22 виконавчих директорів, з яких 5 директорів призначаються 5 найбільшими

країнами (Сполучене Королівство, США, Франція, Німеччина та Японія). Президент обирається виконавчою радою та відповідає за діяльність МВФ.

Постійне місце розташування керівних органів МВФ знаходиться у Вашингтоні (США). Крім того, він має відділення в Парижі (Франція), Женеві (Швейцарія), Токіо (Японія) та при Організації Об'єднаних Націй у Нью-Йорку.

У процесі еволюції світової валютної системи та перетворення діяльності МВФ статті угоди були переглянуті тричі. У 1968-1969 роках було внесено зміни у зв'язку із створенням механізму спеціальних прав запозичення (СДР). У другій поправці, проведеній у 1976-1978 роках, було визначено основні засади нової міжнародної валютної системи, відомої як Ямайський міжнародний валютний устрій, яка замінила систему Бреттон-Вудс. Третя поправка (1990-1992 роки) передбачала запровадження санкцій у вигляді припинення права голосування для країн-членів, які не виконали свої фінансові зобов'язання перед Фондом [17].

Таким чином, у середині ХХ століття перед світовою спільнотою стояла мета створення регулятора світової економічної системи, який не тільки здійснював би нагляд та контроль, а й сприяв процвітанню та покращенню економічного становища країн у всьому світі. МВФ повинен був надати можливість слаборозвиненим державам перейти в категорію країн, що розвиваються, забезпечувати фінансовий баланс і стабільність у всьому світі, а також боротися з проявами бідності. Саме МВФ став такою інституцією.

Основна місія МВФ полягає у забезпеченні стабільності міжнародної валютно-фінансової системи, системи обмінних курсів та міжнародних розрахунків, що дозволяє країнам та їхнім громадянам вести взаємні операції.

Основне завдання МВФ полягало у створенні грошової системи, в якій валюти були конвертованими, обмінні курси фіксованими, а конкурентна девальвація (валюти) запобігла. МВФ вважається вартим світової валютної системи, і між його членами проводяться щорічні контрольні обговорення. Фонд прагне досягти кількох конкуруючих цілей: сприяння грошово-кредитній та валютній стабільності, підтримки поточного рахунку та лібералізації іноземної валюти, а також скорочення платіжного дисбалансу [15].

Основні напрямки діяльності МВФ: забезпечення виплат членам, сприяння міжнародному співробітництву з валютних питань, вивчення питань, пов'язаних із реформуванням міжнародної валютної системи, вивчення розширення ролі МВФ, надання технічної допомоги та зміцнення зв'язків з іншими міжнародними інституціями.

Основні функції МВФ представлені на рис.2. МВФ здійснює нагляд за економікою з метою підтримки стабільності та запобігання кризам у міжнародній валютно-фінансовій системі. Це здійснюється шляхом спостереження за економічною політикою країн та відстеження економічних та фінансових змін на рівні країн, регіонів та світової спільноти за допомогою офіційної системи, відомої як нагляд. МВФ надає рекомендації 189 державам-членам, заохочує політичні заходи, що сприяють економічній стабільності, зниженню вразливості перед економічними та фінансовими кризами та підвищення рівня життя.

Рисунок 2 - Функції МВФ

Джерело: складено автором на основі даних [10]

Організація також проводить регулярні оцінки глобальних економічних перспектив у рамках публікації «Перспективи розвитку світової економіки», аналізує фінансові ринки в «Доповіді з питань глобальної фінансової стабільності» та вивчає зміни у галузі державних фінансів у своєму «Бюджетному віснику». Крім того, МВФ випускає низку публікацій, присвячених прогнозам розвитку регіональної економіки [8].

МВФ надає фінансову допомогу своїм членам, що дозволяє їм тимчасово подолати проблеми із платіжним балансом. У рамках цієї допомоги уряди країн спільно з МВФ розробляють програми стабілізації, які підтримуються фінансуванням від МВФ. Продовження фінансової підтримки залежить від успішної реалізації цих програм та тісної співпраці між МВФ та країнами-учасниками.

МВФ пропонує технічну допомогу та проводить навчання для підтримки країн-членів у розвитку та реалізації ефективної політики. Ця допомога включає різні галузі, такі як податкова політика та податкове адміністрування, управління витратами, грошово-кредитна та курсова політика, нагляд за

банківською та фінансовою системою, регулювання, законодавчі основи та статистика. Мета полягає у зміцненні потенціалу країн-членів для розробки та успішної реалізації цих політик, щоб сприяти їхньому економічному розвитку та стійкості.

На відміну від банків розвитку, МВФ не кредитує конкретні проекти. Натомість МВФ надає фінансову підтримку країнам, які постраждали від кризи, щоб створити простір для перепочинку, коли вони впроваджують політику, спрямовану на відновлення економічної стабільності та зростання. Він також забезпечує попереджувальне фінансування для запобігання кризам. Позики МВФ постійно вдосконалюються, щоб задовольнити мінливі потреби країн.

Часто країни, які звертаються до МВФ, стикаються з більш ніж одним типом криз, оскільки проблеми в одному секторі поширюються на всю економіку. Кризи можуть уповільнити зростання, збільшити безробіття, знизити доходи та створити невизначеність, що призведе до глибокої рецесії. В умовах гострої кризи дефолти або реструктуризація державного боргу можуть бути неминучими.

МВФ випускає спеціальні права запозичення (СДР) – міжнародні резервні активи, які можуть бути використані додатково до офіційних резервів держав-членів. Загальний обсяг емісії СПЗ становить близько 204 мільярдів СПЗ (приблизно 283 мільярди доларів). Держави-члени МВФ мають можливість добровільно обмінювати СПЗ між собою на національні валюти [5].

Основним джерелом фінансових ресурсів МВФ є квоти, що призначаються державами-членами відповідно до їх економічної позиції у світовій економіці. Після останнього Чотирнадцятого загального перегляду квот загальний обсяг ресурсів, що виділяються за квотами, становить близько 467 мільярдів СПЗ (приблизно 650 мільярдів доларів). Крім того, МВФ може тимчасово позичати кошти для доповнення своїх квотних ресурсів. Нові угоди про позики (НСЗ) є додатковим інструментом, що дозволяє Фонду отримати до 182 мільярдів СДР (приблизно 253 мільярди доларів), якщо ресурси за квотами недостатні. Країни-члени також погодилися в середині 2012 року збільшити ресурси МВФ через двосторонні угоди про позики, які на даний момент складають близько 280 мільярдів СПЗ (приблизно 387 мільярдів доларів США) [15].

Більш детальний опис управління та організаційної структури МВФ наведено нижче. Виконавча рада МВФ, що складається з 24 членів, відповідає за повсякденну діяльність організації. Ці 24 члени представляють усі 188 держав-членів. Великі країни, такі як США та Китай, мають своїх власних директорів, у той час як більшість країн об'єднані в групи, що представляють чотири або більше країн. Найбільша група складається із 23 країн.

Рада МВФ проводить засідання кілька разів на тиждень. Основою роботи Ради є матеріали, підготовлені керівництвом та персоналом МВФ. Рада обговорює широкий спектр питань, починаючи від щорічної "перевірки здоров'я" економіки держав-членів до питань економічної політики, що стосуються світової економіки в цілому.

Ухвалення рішень у Раді зазвичай здійснюється шляхом досягнення консенсусу, але іноді може проводитися формальне голосування. Неформальні обговорення можуть проводитися для попереднього розгляду складних питань політики.

Незважаючи на те, що МВФ є спеціалізованою установою ООН та бере участь у роботі Економічної та соціальної Ради ООН, він функціонує незалежно. Фонд має власну структуру управління, фінансові ресурси та статут, що забезпечує його самостійність. Він включає Раду керуючих, Виконавчу раду, директора-розпорядника і штат співробітників [17].

Рада керуючих є верхнім органом управління, який ухвалює ключові рішення щодо роботи фонду. Ці рішення включають зміни у Статтях Угоди, прийом та виключення країн-учасниць, зміна часток держав-членів у капіталі та вибір виконавчих директорів. Рада проводить щорічне засідання, але також може проводити позачергові зустрічі та голосування за запитом від п'ятнадцяти держав-членів або від держав, які мають дві третини голосів.

Виконавча рада відповідає за поточні справи Фонду, включаючи стратегічні, оперативні та адміністративні питання. Він відповідає за надання кредитів країнам-членам та спостереження за їхньою політикою щодо валютних курсів. Виконавча рада складається з 24 виконавчих директорів, а її головою є Директор-розпорядник.

Загальна організаційна структура МВФ представлена на рис. 3.

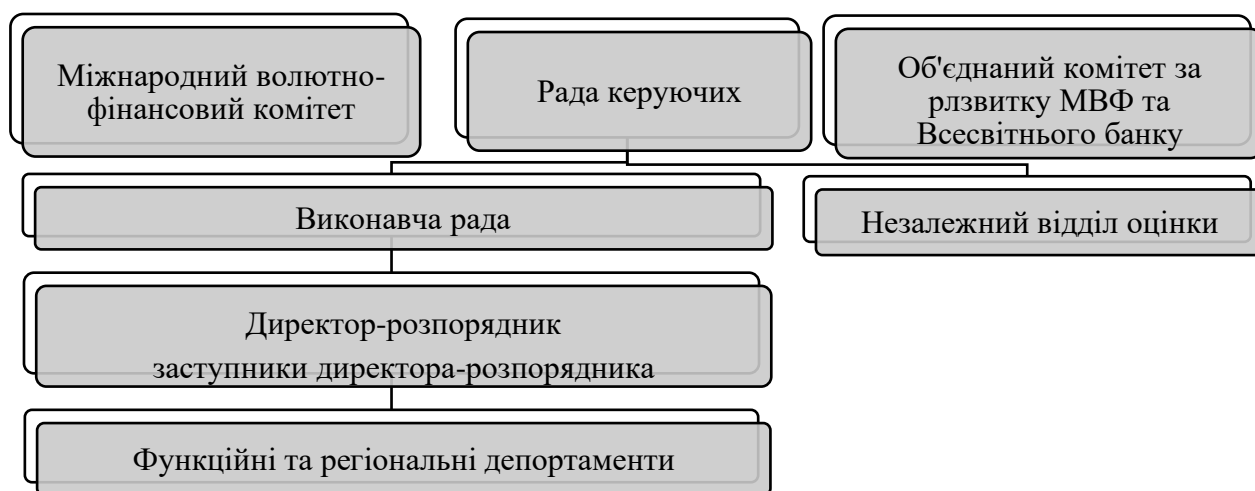

Рисунок 3 – Схема організаційної структури МВФ

Джерело: складено автором на основі даних [9]

Механізми фінансування та надання кредитів мають важливе значення для МВФ, оскільки організація є сховищем коштів у валютах держав-членів МВФ та їх резервів у іноземній валюті. Зазначимо, що на відміну від інших міжнародних фінансових установ (наприклад, Світовий банк або регіональні банки розвитку) МВФ використовує цей пул валютних коштів та резервних активів для надання кредитів державам-членам, які зіткнулися з економічними труднощами, пов'язаними з їх зовнішнім платіжним балансом.

МВФ має організаційну структуру, аналогічну до акціонерного підприємства. Це означає, що капітал організації формується із внесків держав-членів, які вони здійснюють під час передплати. Кожна країна має квоту, яка виражається у спеціальних правах запозичення (СДР). Квота є стандартною схемою для міжнародних економічних організацій, оскільки вона зручна та зрозуміла для учасників. На рис. 4 зображені фактори впливу, які квота визначає.

Рисунок 4 – Фактори впливу, які визначає квота

Джерело: складено автором на основі даних [3]

Розмір квоти визначається з урахуванням економічних даних країни. При вступі до Фонду розмір квоти для нових членів порівнюється з квотами країн, які мають схожі економічні показники. Визначення розміру квоти здійснюється Директоратом, який резолюцію про прийняття питання до Ради управляючих. Після затвердження резолюції Радою керуючих країна підписує установчу угоду та стає членом Фонду.

Відповідно до статуту МВФ, перегляд квот має проводитися не рідше одного разу на п'ять років. У результаті перегляду розміри квот збільшуються, а також збільшується кількість країн-членів. Капітал МВФ виріс з 7,7 мільярда СПЗ у 1947 році до 212 мільярдів СПЗ (297 мільярдів доларів) після останнього перегляду квот у 1999 році.

Еволюція квот країн – найбільших донорів МВФ наведена в табл. 1.

Таблиця 1 – Еволюція квот країн – найбільших донорів МВФ (млрд. СПЗ)

Країни	1978-1979	1980-1982	1983-1991	1992-1998	1999-2007
США	8,410	12,610	17,920	26,530	37,149
Великобританія	2,925	4,388	6,194	7,415	10,738
ФРН	2,156	3,234	5,404	8,242	13,008
Франція	1,919	2,879	4,483	7,415	10,738
Японія	1,659	2,489	4,223	8,242	13,312

Джерело: складено автором на основі даних [17]

В даний час діяльність МВФ має вплив не тільки на світову економіку в цілому та окремі держави окремо, але також на їхню політичну та внутрішню обстановку. Найчастіше держава-кредитор надає позики з неявною умовою проведення певної внутрішньої та зовнішньої політики держави-позичальника,

що може обмежувати її суверенітет та викликати сумніви щодо первісних благих намірів.

Щоразу при перегляді квот МВФ Японія та ФРН зміцнюють свої позиції, посідаючи друге та третє місця відповідно, тоді як Великобританія та Франція зміщуються зі своїх колишніх місць (другого та третього) на четверте.

Проте загалом збільшення ресурсів МВФ значно відстає від зростання сукупного світового ВВП і ще більше від динаміки обсягу міжнародних платежів за поточними операціями. В даний час питання про перегляд квот і, отже, про кількість голосів, які країна має при голосуванні у Фонді, є одним з найбільш актуальних питань на порядку денному реформування діяльності МВФ відповідно до змін у розстановці сил у світовій економіці [8].

Незважаючи на великі розміри сучасного капіталу МВФ, реально лише обмежена кількість валют задіється для надання кредитів країнам-членам. Керівництво Фонду включає ці валюти до квартального операційного бюджету. Відбір валют ґрунтується на міцному платіжному балансі та міжнародних резервах держав-членів. Список валют, що використовуються для кредитних угод, постійно переглядається залежно від ситуації в країнах-емітентах цих валют. В основному ресурси операційного бюджету складають кошти в так званих «вільно використовуваних валютах», таких як долар США, японська єна, євро та англійський фунт стерлінгів. Тому МВФ залучає позикові кошти на поповнення своїх ресурсів.

Програми, за якими МВФ надає кредити країнам-членам фонду станом на 31 травня 2022 року, наведені на рис.5.

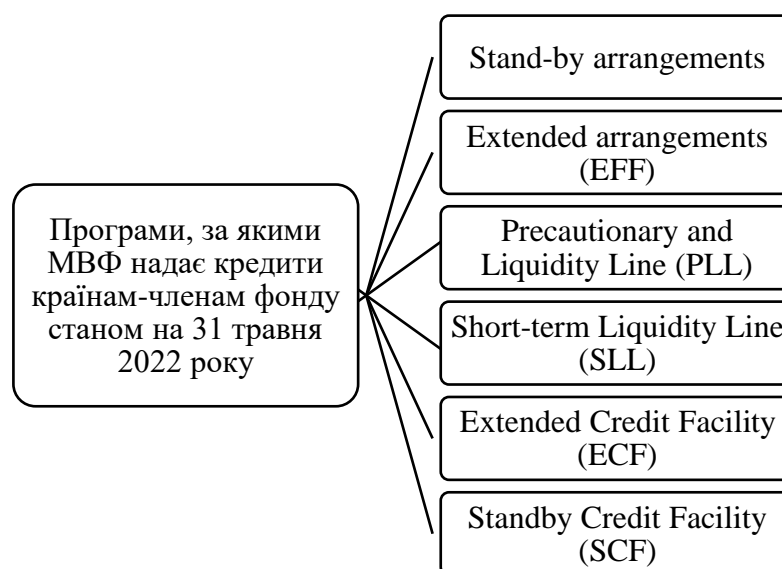

Рисунок 5 - Програми, за якими МВФ надає кредити країнам-членам фонду станом на 31 травня 2022 року

Джерело: складено автором на основі даних [3,9]

Також особливістю діяльності МВФ є те, що окрім власного капіталу, МВФ має можливість залучати позикові кошти. У рамках цього механізму країни, що входять до «групи десяти» або до їх центральних банків (Бельгія, Італія, Великобританія, Канада, Німецький федеральний банк, Нідерланди,

Сполучені Штати Америки, Франція, Шведський державний банк, Японія), уклали з МВФ Генеральні угоди про позиках (ДСЗ), що набрали чинності з 24 жовтня 1962 року. У 1964 році Швейцарський національний банк приєднався до них як асоційований член (з квітня 1984 року бере участь у повному обсязі) [17].

Розглянемо фактори впливу МВФ на світову економіку зображені на рис.6.

Рисунок 6 - Фактори впливу МВФ на світову економіку

Джерело: складено автором на основі даних [10]

МВФ в рамках своєї діяльності надає країнам-членам різну технічну допомогу та здійснює сприяння у професійній підготовці кадрів. Фонд також активно співпрацює з іншими світовими фінансовими інституціями.

За час своєї діяльності МВФ став всеосяжною організацією та отримав широке визнання як головного наднаціонального регулятора валютно-кредитних відносин, авторитетного центру міжнародного кредитування, координатора міждержавних кредитних потоків та гаранта платоспроможності країн-позичальників. Він також відіграє важливу роль у здійсненні рішень «сімки» провідних держав, є ключовим елементом системи регулювання

світової економіки, що формується, міжнародної координації та узгодження національних макроекономічних політик [5].

Будучі міжнародною організацією, МВФ є інструментом партнерства для країн-учасниць та ареною, де конкурують національні економічні та політичні інтереси. Міжнародні економічні організації, включаючи МВФ, зробили значний внесок у розвиток практики та правового статусу міжнародних організацій, ставши взірцем для багатьох інших універсальних та регіональних організацій.

МВФ надає дві категорії кредитів: пільгові та непільгові. Основними позичальниками МВФ є Україна, Ірландія, Греція та Португалія. Таким чином, список найбільших позичальників МВФ свідчить про те, що організація надає кредити країнам, які зіткнулися з фінансовими кризами та економічними труднощами. Кредити МВФ надаються поетапно протягом певного періоду.

МВФ надає фінансову допомогу та кредити, а також інші види допомоги країнам, яким вони необхідні. Послуги таких міжнародних фінансових організацій дійсно корисні, і багато країн отримують значні вигоди від співпраці з ними. З моменту свого створення МВФ надав допомогу багатьом країнам, які зазнавали труднощів і потребували підтримки.

Необхідність аналізу негативного впливу програм МВФ обумовлена прийняттям урядами рішень про підписання цих програм. Це також може допомогти міжнародним фінансовим інститутам створювати програми з позитивним ефектом на економіку та державу загалом [17].

Багато дослідників зазначають, що значна кількість програм МВФ не досягають успіху. Для підтвердження цього твердження можна розглянути два аспекти: вплив програм МВФ на виникнення політичної кризи та їх вплив на темпи економічного зростання.

Щодо першого аспекту, розглянемо фактори, що впливають на ймовірність виникнення державної кризи, а також змінні, пов'язані з можливістю політичної кризи, спричиненої запровадженням програми МВФ.

По-перше, нестабільність може бути викликана несприятливими умовами програми, які можуть зашкодити економіці. Хоча у довгостроковій перспективі ці умови можуть бути корисними, у короткостроковому плані вони можуть завдати значної шкоди населенню. Розглянемо ситуацію, коли програма МВФ викликає політичну кризу: більшість політиків підтримує програму, запропоновану МВФ, і мають намір її реалізувати, проте інша частина уряду бачить деякі аспекти програми, які можуть негативно вплинути на населення, і тому потребує зміни умов. Така ситуація може стати джерелом кризи, особливо якщо коаліція погрожує вийти з уряду.

По-друге, причиною кризи може бути низька якість політики, яку здійснюють держава, а також неспроможність урядовців. У випадку компетентних політиків, коли економіка перебуває у скрутному становищі, вони не звертатимуться до міжнародних фінансових організацій для отримання кредиту. Однак некомпетентний уряд може вдатися до взяття кредиту як свого рішення [10].

По-третє, високі витрати на проведення переговорів з МВФ також негативно впливають на країну-реципієнта.

Таким чином, можна зробити висновок, що програми МВФ можуть стати джерелом державної кризи, проте не завжди сама програма є причиною. У деяких випадках програма лише виявляє некомпетентність влади й цим сприяє руйнації.

Програми МВФ роблять незаперечний позитивний внесок у економіку різних країн. Однак важливо відзначити, що багато країн стикаються з негативними наслідками, спричиненими впливом цих програм на економіку. Це свідчить про недоліки самих програм і низьку якість прийнятих політичними рішеннями. Щоб гарантувати позитивні результати програми МВФ, необхідно ретельно вивчити її з усіх боків та аналізувати співвідношення позитивних та негативних впливів на економіку. Це дозволить мінімізувати ризик заподіяння шкоди та виключити виникнення державних криз, а також суттєво підвищити темпи економічного зростання.

2022 року фінансова безпека валютних систем забезпечувалася реалізацією ФСАП. В реальному часі проводиться комплексний аналіз наглядової діяльності у рамках ФСАП МВФ та здійснює постійні заходи щодо покращення діяльності в рамках двостороннього нагляду, що включає:

- зміцнення аналітики системних ризиків; розробка елементів макропруденційної політики;
- вдосконалення основи прогнозів та діагностики валютної системи; просування діяльності з розробки стандартів та системи моніторингу даних.

Основні елементи політики у сфері міжнародної валютної системи в 2022 наступні [1]:

- впровадження цілісного підходу, як нова систематизована основа аналітичних процедур варіантів, проведеної фінансової політики та дій у відповідь на наслідки криз з урахуванням особливостей конкретних країн, включаючи: оновлення інституційної позиції МВФ у частині лібералізації та регулювання потоків капіталу, для створення можливості здійснення превентивних заходів регулювання потоку капіталу;
- пруденційне регулювання з метою зниження системних ризиків та забезпечення фінансової стабільності;

Також значне оновлення у політиці МВФ є особливим підходом щодо окремих елементів потоку капіталу:

1. пруденційні заходи, які запроваджуються відповідно до положень Базельської системи;
2. протидія догляду та ухилення від сплати податків;
3. заходи, що здійснюються відповідно до міжнародних стандартів у частині протидії відмиванню грошей та виключенню джерел фінансування тероризму.

Основний акцент у політиці у сфері міжнародної валютної системи робиться на протидію зростання боргових зобов'язань країн у постковидний період. Наслідки Про 265 пандемію COVID-19 виражаються у значному

фінансовому навантаженні у вигляді боргових зобов'язань, які досягли піку обсягів у 2022 році. Подібне масштабне збільшення боргових зобов'язань відбивається на фінансовій стабільності країн у всьому світі, тому зміст політики у сфері міжнародної валютної системи визначається заходами щодо протидії фінансовій дестабілізації та валютним шоком. Для цього у рамках забезпечення фінансової безпеки та стійкості міжнародної валютної системи виділено значні суми коштів найбільш уразливим країнам.

Також суттєвою проблемою міжнародної валютної системи залишається розширення масштабів тіньової економіки у сфері валютного обігу та легалізації незаконних доходів. Для цього для забезпечення міжнародної фінансової безпеки розроблено процедури на рівні регулювання національних валютних систем, що є послідовністю проведення п'яти операцій. Операції на рівні національних урядів у сфері забезпечення фінансової безпеки за активної участі Центральних банків включають: активне включення механізму зовнішнього аудиторського контролю; розробку правової структури та відповідної автономії; Операції на рівні національних урядів у сфері забезпечення фінансової безпеки за активної участі Центральних банків включають: активне включення механізму зовнішнього аудиторського контролю; розробку правової структури та відповідної автономії;

Станом на 30.05.2023 року одним із ключових фінансових партнерів для України є МВФ. В червні 1992 року Верховною Радою України було прийнято Закон України № 2402-ХІІ «Про вступ України до МВФ, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій». Цей закон встановив членство України в МВФ. Далі, 1 квітня 2009 року, Україна ратифікувала Закон України «Про прийняття Поправок до Статей Угоди Міжнародного валютного фонду». Цим Україна підтвердила свою згоду на зміну окремих пунктів статей Угоди з МВФ [11].

Згідно з цим Законом України, Кабінету Міністрів були делеговані всі повноваження щодо прийняття рішень щодо вступу України до зазначених організацій шляхом приєднання до їх угод і прийняття відповідних термінів та умов. Крім того, Україна отримала право отримувати кошти будь-якої суми, що мають бути сплачені або переведені в Україну внаслідок здійснення операцій відповідно до Статей угоди МВФ.

За загальних умов МВФ здійснює співробітництво з Україною у 2 формах: фінансовій і нефінансовій. Фінансова допомога, надана МВФ Україні протягом співробітництва, мала три правові форми (рис.7).

Організаційна процедура для отримання позики від МВФ в Україні не відрізняється від інших країн-членів. Цей процес включає два етапи:

1. Країна подає запит щодо отримання фінансової допомоги, проте за регламентом перед офіційним зверненням країна, що хоче отримати кредит, зобов'язана отримати консультації від співробітників МВФ. Ці консультації включають оцінку економічного та фінансового стану, визначення необхідного обсягу допомоги та умов її надання.

2. Після перемовин з МВФ країна-позичальник підписує Меморандум про фінансову та економічну політику. Цей Меморандум визначає цілі та комплекс різноманітних макроекономічних і структурних трансформацій, які уряд країни-позичальника зобов'язаний реалізувати в зазначені терміни для отримання кредиту. Після укладання Меморандуму, представники МВФ від імені країни-позичальника подають Лист про наміри до Виконавчої ради МВФ, яка приймає рішення щодо можливості та доцільності надання фінансової допомоги країні.

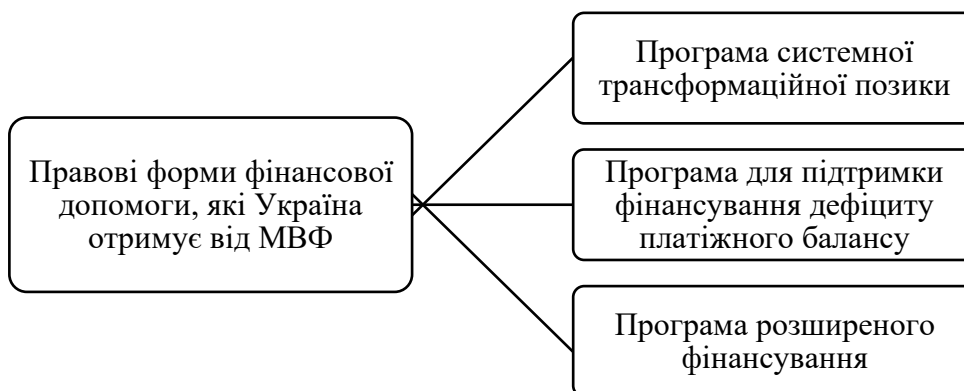

Рисунок 7 - Правові форми фінансової допомоги, які Україна отримує від МВФ

Джерело: складено автором на основі даних [4]

Звичайно, позика від МВФ надається частинами, так званими траншами, що дозволяє здійснювати контроль за використанням коштів та аналізувати економічну ситуацію в країні-позичальниці. В Україні процес кредитування від МВФ також розпочинається з укладання Меморандуму, який є початковим етапом співпраці та організації реалізації позичкової програми.

На рис. 8 наведено основні цілі співробітництва України з МВФ.

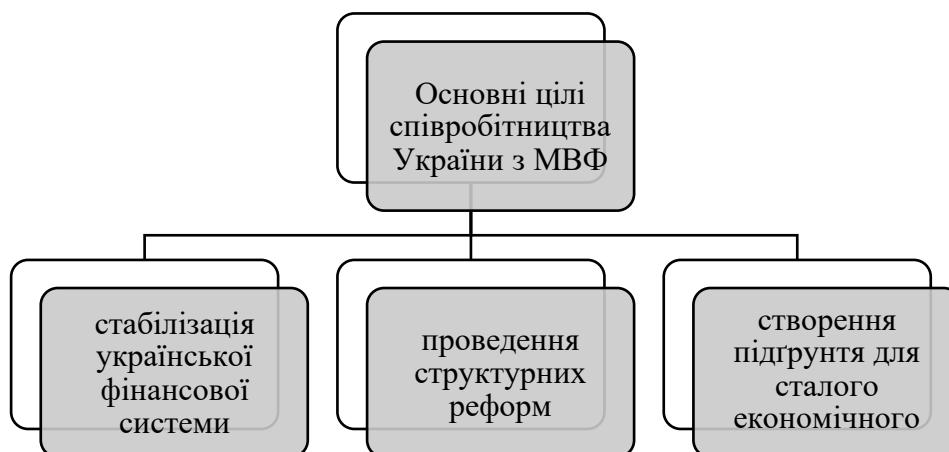

Рисунок 8 - Основні цілі співробітництва України з МВФ

Джерело: складено автором на основі даних [4]

Діючі програми МВФ (SBA, EFF, RFI) та їх характеристики, представлені в табл. 2.

Таблиця 2 – Діючі програми МВФ та їх характеристики

Тип програми/ умови	SBA	EFF	RFI
Тривалість програми	До 3 років (зазвичай 12-18 місяців)	До 4 років	Негайне зарахування коштів
Обсяги фінансування	До 435% квоти країни (для України 11,55 млрд дол)	До 435% квоти країни (для України 11,55 млрд дол)	100-133,33% квоти країни (для України 2,65-3,53 млрд дол)
Терміни повернення коштів	3,25-5 років	4,5-10 років	3,25-5 років
Мета	Вирішення короткострокових (поточних) або потенційних проблем платіжного балансу	Середньострокова підтримка країн, які стикаються з тривалими проблемами платіжного балансу (потребують проведення структурних реформ)	Швидка допомога країнам із гострою потребою у зв'язку зі стихійними лихами, конфліктами тощо

Джерело: складено автором на основі даних [8]

Отже, на даний час співпраця МВФ з Україною проводиться за 3 програмами, які мають різні умови фінансування, терміни реалізації та повернення коштів та цілі. До останніх цілей в зв'язку з війною в країні було віднесено допомогу в зв'язку з конфліктами.

Історія співпраці України та МВФ включає наступні етапи (табл.3).

Таблиця 3 – Історія співпраці України та МВФ (1994-2022 роки)

Період	Події
З 1994 року по 1995 рік	Україна в ці роки залучала фінансові кредити МВФ за програмою системної трансформаційної позики. Сума позики - 498,7 млн. СПЗ (бо в доларовому еквіваленті - 763,1 млн. дол.США). Головною метою залучення даної позики було підтримання платіжного балансу країни
З 1995 року по 1998 рік	В ці роки Україна продовжувала співпрацю з МВФ шляхом узгодження програми «Stand-by». Загальна сума отриманих кредитів за даний період склала 1318,2 млн. СПЗ (орієнтовно 1935 млн. доларів США). Основною метою тримання цих кредитів була підтримка національної валюти (гривні) та фінансування платіжного балансу України
1998-2002 роки	В ці роки Україна перейшла до співпраці з МВФ в рамках Програми розширеного фінансування (EFF). Було отримано кредит обсягом 2,6 млрд. доларів США, який був направлений на поповнення національних валютних резервів НБУ. Україна отримала 1193,0 млн. СПЗ (що еквівалентно 1591,0 млн. доларів США)
2002-2008 роки	Україна змінила формат співпраці з МВФ і перейшла до безкредитного співробітництва на основі щорічної програми «попереджувальний Stand-by». Програма передбачала можливість отримання нових кредитів МВФ в разі погіршення платіжного

Період	Події
	балансу або валютних резервів країни
2005-2008 роки	<p>Співпраця з МВФ була сконцентрована на технічній допомозі. Україна намагалася зменшити залежність від кредитів і зосередитися на безкредитному співробітництві. Основною метою було узгодження макроекономічної політики зі світовими тенденціями та прогнозами.</p> <p>Акцентування уваги на безкредитній співпраці та технічній допомозі дозволяло Україні поступово зменшувати свої зобов'язання перед МВФ та розвивати власну економіку відповідно до світових трендів [18].</p> <p>В 2007 році Україною було подано заявку на нову програму співробітництва з МВФ – «Stand-by» в наслідок впливу фінансових ринків на економіку країни. 5.11.2008 р. Рада директорів МВФ схвалила дворічну програму загальним обсягом 11 млрд. СПЗ (що еквівалентно 16,4 млрд. доларів США), що становить 802% від квоти України в МВФ. З частини цих коштів, 3 млрд. СПЗ, негайно було використано для зміцнення золотовалютних резервів НБУ.</p> <p>У 2008 році Україна залучила три транші (за програмою «Stand-by») на загальну суму 10,6 млрд. доларів США. Із залученого кредиту 1,5 млрд. дол. США були направлені на зменшення дефіциту Державного бюджету України</p>
2010 рік	<p>У 2010 році МВФ скасувала попередню Програму «Stand-by» для України та затвердила оновлену Програму «Stand-by» загальним обсягом 15,1 млрд. доларів США. Двома траншами було надано підтримку на суму 1,89 млрд. доларів США та 1,5 млрд. доларів США, з яких 2 млрд. доларів США було спрямовано на державний бюджет. Проте, уряд України не виконав умови програми, що призвело до невидачі подальших траншів</p>
2014 рік	<p>У 2014 році, після Революції гідності та зміни уряду, МВФ затвердив нову позику Stand-by для України на суму 16,5 млрд. доларів США. Двома траншами на суму 3,1 млрд. доларів США та 1,3 млрд. доларів США надано підтримку. Однак, через економічну кризу, спричинену російською агресією, макроекономічні показники були скориговані. Тому, за запитом уряду України, відбулось скасування програми «Stand-by» та затвердження Програми «Механізм Розширеного Фінансування» (Extended Fund Facility) терміном на 4 роки.</p> <p>З цієї суми перший транш обсягом 5 млрд. доларів США та другий транш обсягом 1,7 млрд. доларів США були використані для поповнення резервів НБУ.</p>
2016 рік	<p>16.09.2016 р., в рамках третього перегляду Програми EFF, було залучено транш 3 загальним обсягом 716,1 млн. СПЗ (що еквівалентно 1 млрд. дол. США). Даний транш також був направлений для поповнення резервів НБУ</p>
3.04.2017 року	<p>Рада директорів МВФ підтвердила для України третій перегляд Програми EFF і виділила транш 4 загальним обсягом 734,05 млн. СПЗ (що еквівалентно 1 млрд. доларів США). Цей транш був використаний для поповнення резервів НБУ 5.04.2017 року</p>
2018-2022 роки	<p>Протягом періоду з 2018 по 2020 роки Програма EFF була запланована на 4 роки і мала завершитись у березні 2019 року, що збігалось з президентськими та парламентськими виборами в Україні. Проте, необхідність продовження співпраці з МВФ</p>

Період	Події
	<p>залишалась високою, і у 2018 році була розпочата нова програма Stand-by. Головна мета цієї програми полягала у збереженні фінансової консолідації, зменшенні інфляції та проведенні реформ в податковому адмініструванні, фінансовому та енергетичному секторах.</p> <p>5.12.2018 р. Україною було подано Лист «Про наміри та Меморандум про економічну та фінансову політику» керівництву МВФ, в якому йшла мова про те, що Україна просить розпочати нову програму «Stand-by». 18.12.2018 року Радою виконавчих директорів МВФ було ухвалено Програму EFF для України на термін 14 місяців у розмірі 3,9 млрд. доларів США. Також Рада МВФ прийняла рішення про виділення першого траншу на суму 1 млрд. СПЗ (що еквівалентно 1,38 млрд. доларів США). Дана програма завершилась 17.02. 2020 року [2].</p> <p>Після утворення Уряду України, а саме в серпні 2019 року, Україна ініціювала переговори з Урядом МВФ, предметом переговорів було залучення нової кредитної програми з метою реформування різних галузей в Україні.</p> <p>Після обговорення параметрів, умова отримання позики і необхідних кроків, 7.12.2019 року між Україною та МВФ було досягнуто згоду на технічному рівні (Staff Level Agreement) щодо нової тривалої трьохрічної Програми EFF у розмірі 5,5 млрд. дол.США.</p> <p>У травні 2020 року, внаслідок невизначеності, яка була викликана пандемією коронавірусу Ковід-19, МВФ змінив свій підхід до надання фінансової допомоги своїм членам і перейшов до використання короткострокових інструментів. Це призвело до продовження перемовин щодо започаткування нової програми, на цей раз в рамках програми Stand-by.</p> <p>Шляхом проведення тривалих переговорів та завдяки виконанню необхідних умов, між МВФ та Україною було узгоджено домовленість в питанні започаткування нової Програми «Stand-by» та термін 18 місяців у розмірі 5 млрд доларів США. Радою директорів МВФ було прийнято рішення про ухвалення цієї програми та надання траншу 1 у розмірі 1,5 млрд СПЗ (в еквіваленті 2,1 млрд дол. США) 9.06.2020 р.</p> <p>Програма «Stand-by 2020» направлена стабілізацію макроекономічної ситуації та стабілізацію фінансової політики, політика фінансового сектору, монетарної політики, енергетичної політики та протидії корупції.</p> <p>Вже 11.06.2020 року було залучено транш 1 за даною програмою («Stand-by») у розмірі 2,1 млрд доларів США, а отримані фінансові ресурси було спрямовано на фінансування Державного бюджету України.</p>

Джерело: складено автором на основі даних [2]

В 2022 року, через те, що в країні розпочалась війна, Україна припинила попередню програму співпраці з МВФ. У результаті цього, Україна не доотримала близько 700 млн доларів, які передбачалися за цією програмою. Співпраця була припинена, оскільки виконання попередніх умов було

неможливим у зв'язку з воєнним станом, наприклад, зменшення дефіциту бюджету до 3,5% ВВП або підготовка до приватизації державних банків.

Замість цього, МВФ надав Україні екстрений кредит у розмірі 1,4 млрд доларів без будь-яких умов в рамках програми RFI (Rapid financing instrument). У жовтні сторони домовилися про надання ще одного кредиту у розмірі 1,3 млрд доларів в рамках цієї програми.

Списати, призупинити або реструктуризувати борг перед МВФ неможливо, тому в 2022 році Україна рефінансувала свій борг перед Фондом. Це означає, що майже всі кошти, які Україна отримувала від МВФ, повернулися назад у формі виплат за попередніми кредитами.

Початок співпраці України з МВФ припадає на 1994 рік. В 199 році Україною було залучено позику від МВФ у розмірі понад 37 млрд дол. США у формі фінансової підтримки та в рамках реалізації 13 програм розвитку країни. З 1994 року основними цілями співпраці України з МВФ є здійснення структурних трансформацій, будівництво основи для сталого економічного зростання країни та стабілізація внутрішньої фінансової системи.

В табл. 4 наведемо динаміку залучення та сплати кредитів МВФ Україною в 2018-2022 роках.

Таблиця 4 – Динаміка залучення та сплати кредитів МВФ Україною в 2018-2022 роках, млн. СДР

Показники	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення	
						млн.СДР	%
Отримання	1 000,0	0,0	1 500,0	500,0	2 011,8	1 011,8	101,18
Погашення	1 719,0	1 394,4	982,5	1 148,6	1 768,9	49,9	2,90
Баланс	-719,0	-1 394,4	517,5	-648,6	242,9	961,9	-133,78

* 1 СДР дорівнює 1,35 дол. США

Джерело: складено автором на основі даних [2]

З табл. 4 бачимо, обсяг залучення кредитів МВФ в 2022 році був найвищим, як і обсяг погашення – 1768,9 млн. СДР. Баланс станом на кінець 2022 року склав 242,9 млн. СДР або 327,92 млн. дол. США.

Більшість кредитів в МВФ Україна залучала в рамках програм Stand-by, дані позики надавалися для сприяння вирішенню короткострокових (поточних) або потенційних проблем платіжного балансу країни.

В 2020 році було затверджено програму «Stand-by» у розмірі еквівалентно 5 млрд доларів США. Перший транш даного кредиту вже був отриманий в розмірі 2,1 млрд доларів США, а також планувалося проведення чотирьох переглядів з метою отримання ще 4 траншів [4].

Проте, запланований графік був порушений, і фінансування було призупинено на тривалий період по причині невиконання Україною певних зобов'язань.

Однак, в другій половині 2021 року МВФ надав Україні транш № 2 в розмірі 699 млн доларів США і прийняв рішення продовжити дію програми на період до червня 2022 року [5].

В лютому 2022 р. Україна готувалася отримати транш 3 кредиту за цією ж програмою «Stand-by» від МВФ у розмірі 700 млн дол. США. Однак, зважаючи на ситуацію в Україні, 10 березня 2022 року співпрацю у рамках цієї програми було припинено внаслідок збройної агресії Росії. Замість цього була запроваджена програма екстреної підтримки України (Rapid Financing Instrument), в рамках якої було виділено 1,4 млрд доларів США для фінансування невідкладних витрат державного бюджету України та підтримки платіжного балансу України в умовах воєнного стану.

Динаміка надання МВФ коштів Україні в 1995-2022 роках наведена на рис.9.

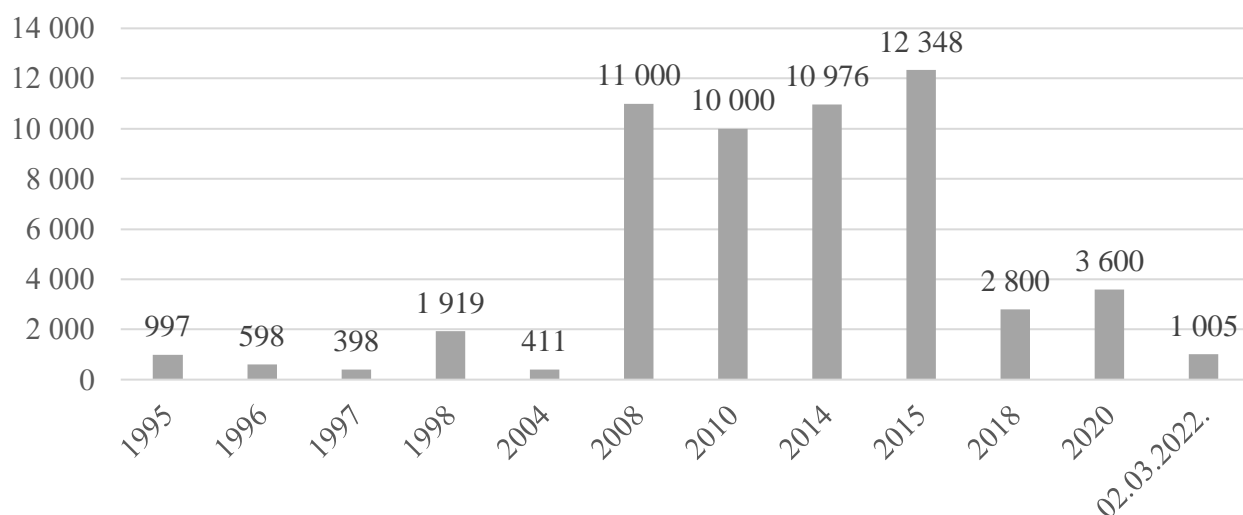

Рисунок 9 – Динаміка надання МВФ коштів Україні в 1995-2022 роках, млн. СПЗ

Джерело: складено автором на основі даних [2]

Отже, Україна встановила співпрацю з МВФ в 1992 році, коли стала його країною-членом. В подальшому, в 1994 році Україна отримала свій перший кредит від МВФ у межах програми трансформаційної позики. Основними цілями використання коштів МВФ є підтримка та фінансування вітчизняного дефіциту платіжного балансу, стабільний курс гривні та збільшення золотовалютних резервів НБУ. Внаслідок пандемії коронавірусу в 2020 році МВФ активно надавав фінансову допомогу, а також надав додаткове фінансування в розмірі 1,4 млрд доларів США як екстрену допомогу Україні після початку воєнних дій.

У жовтні 2022 року МВФ надав Україні додаткові 1,3 млрд доларів США в форматі екстреної фінансової допомоги, які будуть спрямовані на невідкладні потреби (рис.10).

Рисунок 10 – Спрямованість додаткового траншу МВФ в 2022 році

Джерело: складено автором на основі даних [11]

Динаміка боргу України перед МВФ наведена на рис. 11.

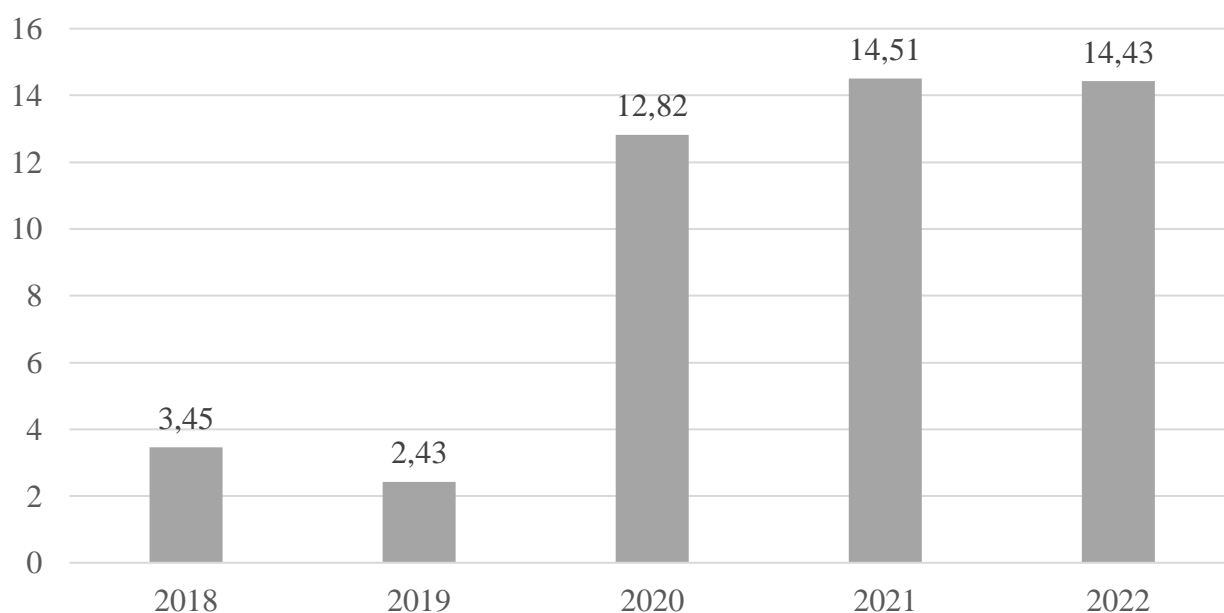

Рисунок 11 – Динаміка боргу України перед МВФ в 2018-2022 роках, млрд.дол. США

Джерело: складено автором на основі даних [2]

Як бачимо, обсяги боргу суттєво збільшилися в 2020 році (на 427,57% або 10,39 млрд. дол. США), в 2021 році обсяг боргу виріс на 13,18% та зменшився в 2022 році на 0,55%.

Частка боргу перед МВФ в структурі державного та гарантованого державою борг України наведена на рис.12.

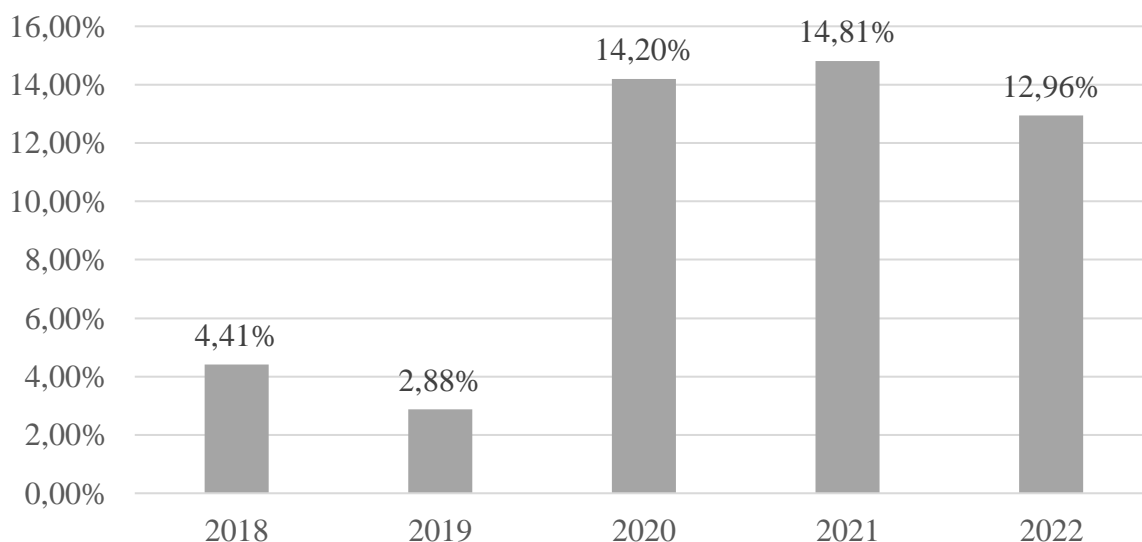

Рисунок 12 – Частка боргу перед МВФ в структурі державного боргу України в 2018-2022 роках, %

Джерело: складено автором на основі даних [2]

Як бачимо, частка боргу України перед МВФ в 2018-2022 роках зросла з 4,41% в 2018 році до 12,96% в 2022 році, при цьому найбільшою частка була в 2021 році – 14,81%.

Зауважимо, що уряд України очікує на фінансову допомогу від МВФ протягом 2023 року. Надання Україні кредиту від МВФ в 2022 році є унікальним випадком в історії фонду, оскільки раніше він ніколи не надавав фінансування таким країнам, які перебувають у стані відкритого збройного конфлікту. Цей факт суперечить регламентованим внутрішнім правилам МВФ, оскільки існує ймовірність, що виділені країні-позичальнику ресурси можуть бути використані на фінансування військових заходів.

Протягом цього часу на зміцнення обороноздатності України було виділено рекордну суму в 319,4 млрд гривень. У той же час, бюджетна декларація, затверджена Кабінетом Міністрів України у червні 2021 року, передбачала, що сектор національної безпеки України у 2022 році отримає 270 млрд гривень - лише на 3 млрд гривень більше, ніж минулого року, що з урахуванням рівня інфляції призводить до від'ємного зростання в порівнянні з попереднім періодом.

Важливо зазначити, що цей значний приріст витрат був реалізований завдяки фінансовій допомозі з боку закордонних партнерів України, зокрема Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Франції і т.д., загальний обсяг якої перевищив 20 млрд гривень і був включений до оборонного бюджету на 2022 рік.

Розглянемо співвідношення боргу перед МВФ та ВВП України в 2018-2022 роках (рис.13).

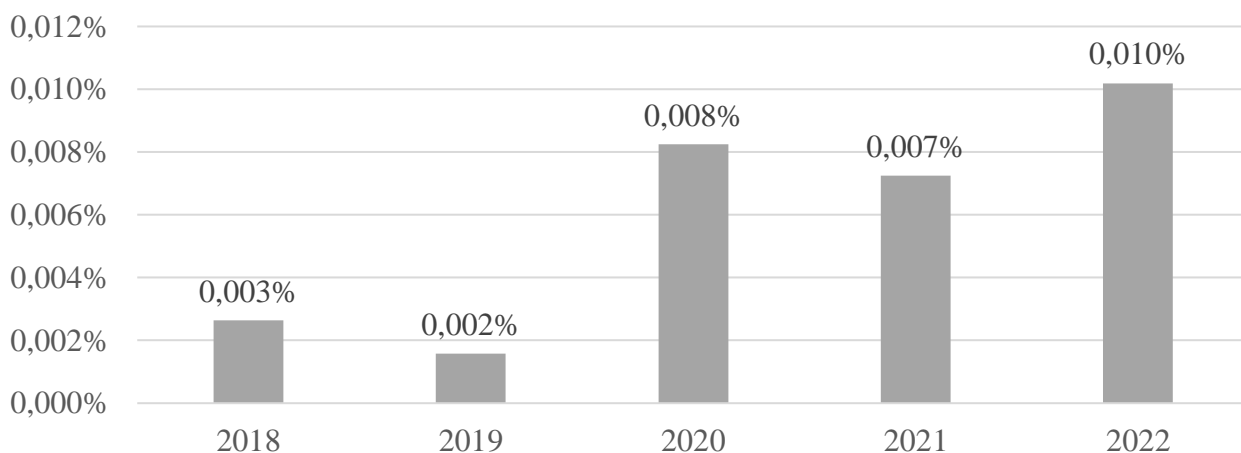

Рисунок 13 – Співвідношення боргу перед МВФ та ВВП України в 2018-2022 роках, %

Джерело: складено автором на основі даних [2]

З рис.13 бачимо, що частка співвідношення боргу перед МВФ та ВВП України зросло з 0,0003 % до 0,01%, що вказує на зростання боргу відносно ВВП країни, що створює додаткові ризики для України.

Отже, МВФ – це один з основних партнерів України, який надав згоду надавати постійну фінансову підтримку Україні в період ведення війни з агресором та який виділив для України грошовий транш у розмірі 1,4 млрд доларів. Зрозуміло, що гроші від МВФ - це не безповоротна допомога, а кредит. А тому, зрозуміло, що повернення наданого траншу МВФ є базовою умовою його надання, і наразі немає спеціальних умов щодо погашення кредитів для України, яка стала жертвою агресії [7].

Зазначимо, що внаслідок співпраці України з МВФ в питанні залучення кредитних програм Україна опинилась в ролі одного з найбільших боржників Фонду Рекомендації експертів МВФ та вимушена виконувати безпосередні вказівки щодо напрямків розвитку, які в період користування кредитами є обов'язковими для виконання.

Зазначимо, що співпраця України з МВФ для України має високу вагу, адже в складних умовах ведення війни необхідні значні фінансові ресурси, в той час як рівень ВВП через воєнні дії в країні суттєво скоротився. В різних фазах з 2014 року в Україні триває воєнний конфлікт, спочатку локальний, а в 2022 році почалась повномасштабна війна. Для підтримання в складний період України від МВФ було отримано понад 12 млрд доларів США у рамках трьох останніх програм МВФ, які були запроваджені під час воєнного конфлікту. Ці кошти мали велике значення в питаннях забезпечення економічної стабільності та підтримки інвестиційного клімату в умовах російської агресії. У початковому етапі 2023 року Україна успішно пройшла Моніторингову програму з участю Ради МВФ, що створило можливість розглянути повноцінну програму фінансування. В 2023 році Виконавчою радою МВФ було затверджено програму в рамках Механізму розширеного фінансування (EFF) на період 4 роки та у розмірі еквівалентно 15,6 млрд доларів США.

Розглянемо детальніше механізм розширеного фінансування (EFF). Даний механізм надає фінансову допомогу тим країнам, які зіткнулися з серйозними середньостроковими проблемами платіжного балансу через структурні недоліки, для вирішення яких потрібен час. Щоб допомогти країнам здійснити середньострокові структурні реформи, EFF пропонує більш тривалу участь у програмі та довший період погашення.

Даний механізм має такі цілі:

1. Надавати допомогу країнам, які відчувають серйозні платіжні дисбаланси через структурні перешкоди або повільне зростання та за своєю суттю слабкий стан платіжного балансу

2. Підтримувати комплексні програми з акцентом на політику, необхідну для виправлення структурних дисбалансів протягом тривалого періоду

Механізм розрахований на усі країни-члени, які стикаються з фактичними чи потенційними потребами зовнішнього фінансування. Найчастіше використовується розвиненими країнами та країнами з ринками, що розвиваються, але країни з низьким рівнем доходу іноді використовують EFF разом із розширеною кредитною програмою (ECF).

Умови застосування:

– очікується, що політичні зобов'язання країн будуть зосереджені на структурних реформах для усунення інституційних або економічних недоліків, на додаток до політики підтримки макроекономічної стабільності;

– виплати залежать від дотримання кількісних критеріїв ефективності. Прогрес у впровадженні структурних заходів, які мають вирішальне значення для досягнення цілей програми, оцінюється цілісно, в тому числі за допомогою контрольних показників

Основні характеристики механізму розширеного фінансування (EFF) наведені в табл.5.

Таблиця 5 - Основні характеристики механізму розширеного фінансування (EFF)

Тривалість	Зазвичай затверджується на періоди 3 роки, але може бути затверджений на періоди до 4 років для впровадження глибоких і стійких структурних реформ.
Погашення	Понад 4½–10 років 12 рівними частинами кожні півроку.
Процентна ставка	Кредитна ставка складається з: – Визначена ринком процентна ставка за спеціальними правами запозичення (SDR), яка має мінімальну межу в 5 базисних пунктів, і маржа (наразі 100 базисних пунктів), разом відомі як базова ставка збору. – Комісії, які залежать від суми та часу непогашення кредиту. Додатковий збір у розмірі 200 базисних пунктів сплачується на суму непогашеного кредиту, що перевищує 187,5 відсотка квоти. Якщо кредит залишається вищим за 187,5 відсотка квоти через три роки, ця надбавка зростає до 300 базисних пунктів. Надбавки призначені для того,

	<p>щоб перешкоджати широкому та тривалому використанню ресурсів МВФ. За ресурси стягується комісія за зобов'язання, яка стягується на початку кожного 12-місячного періоду із сум, які можна використати протягом періоду (15 базисних пунктів для зобов'язаних сум до 115 відсотків квоти, 30 базисних пунктів для зобов'язаних сум понад 115 відсотків та до 575 відсотків квоти та 60 базисних пунктів на суми, що перевищують 575 відсотків квоти). Комісії повертаються пропорційно, якщо суми стягуються протягом відповідного періоду. Якщо країна запозичує всю суму, комісія повертається повністю.</p> <p>Плата за обслуговування в розмірі 50 базисних пунктів застосовується до кожної вилученої суми.</p>
Доступ	<p>Два типи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Нормальний доступ. 6 березня 2023 року річний ліміт було тимчасово збільшено на рік до 200 відсотків квоти на будь-який 12-місячний період, а кумулятивний ліміт протягом усього терміну дії угоди за вирахуванням виплат було збільшено до 600 відсотків квоти. – Винятковий доступ. Рішення приймається в кожному окремому випадку відповідно до Політики виняткового доступу.

Джерело: складено автором за даними [30]

Програма фінансування EFF 2023 стала однією з найбільших програм фінансування, до якої коли-небудь погоджувалася Україна з МВФ. Статистика показує, що за 30 років співпраці з МВФ з питання отримання кредитів Україна залучила близько 37 млрд доларів США. Головна мета цієї програми, як і попередніх, полягає в підтримці економічної та фінансової стабільності, відновленні довгострокової боргової стійкості, а також сприяттні реформам, що сприятимуть вступу України в ЄС.

Зазначимо, що відсоткова ставка за кредитом EFF становить 3,05% річних, що значно нижче, ніж усі інші джерела кредитування (для порівняння зауважимо, що в 2010–2013 р.р. Україна залучала кредити за середньою відсотковою ставкою 8% річних) [6, с. 114]. Тривалість кредитування від МВФ становить 10 років, з пільговим періодом протягом перших 5,5 років, і виплати за кредитом здійснюються щоквартально.

Зауважимо, механізм розширеного кредитування (EFF) був впроваджений з метою відновлення макроекономічної стабільності в Україні, а також з метою проведення структурних реформ та створення основи для соціально-економічного зростання. В рамках цього механізму Україною було реалізовано низку важливих реформ в енергетичному секторі, банківській сфері, забезпечила незалежність НБУ, провела фінансову реструктуризацію державних фінансів, реформувала сектор державних підприємств та боролася з корупцією [6].

Проте, через запровадження воєнного стану в Україні існує загроза погіршення співпраці з МВФ та можуть виникнути певні складнощі з впровадженням нової програми «Stand-By», яка має замінити механізм розширеного кредитування. Хоча юридично немає прямих обмежень щодо

продовження співпраці з Україною у МВФ, у Фонді можуть виникнути сумніви стосовно мети продовження воєнного стану на тривалий час. Однак, на даний час МВФ підтримав Україну не зважаючи на продовження війни.

Однак, головною перепоною, що загрожує повному виконанню зобов'язань, є висока невизначеність, яка пов'язана з повномасштабною війною. Тому програма передбачає два етапи: так звані «воєнний» та «повоєнний». На першому етапі (2023-2024 роки) головна мета – це підтримка цінової, фіскальної та фінансової стабільності в країні. Українська влада зобов'язується продовжити реформи для протидії корупції на різних рівнях влади в країні. 3.04.2023 року Україною було залучено перший транш у розмірі 2,7 млрд доларів США.

На другому етапі реалізації програми кредитування, який запланований на 2024-2027 роки, акцент буде зроблено на проведенні структурних реформ і відновленні економічної стабільності, а також прискоренні зусиль для вступу до ЄС. Зазначимо, що з метою моніторингу та оцінки прогресу програми заплановано провести сукупно 11 переглядів, починаючи з частотою щоквартальної. Це дозволить вносити коригування, які сприятимуть досягненню визначених цілей.

В період 30.01-03.02.2023 року, делегація МФУ (Міністерства фінансів України) та ДПСУ (Державної податкової служби України), очолювана заступником міністра фінансів та виконуючим обов'язки голови ДПС, провела роботу з технічною місією Податково-бюджетного департаменту МВФ. Місія стосувалася питань податкової політики та удосконалення податкового адміністрування. Під час зустрічей була обговорена поточна ситуація в сфері податкового адміністрування в Україні, а також результати роботи ДПС у 2022 році в умовах воєнного стану та законодавчі ініціативи з питань оподаткування.

Особлива увага була приділена заходам, які дозволили податківцям продовжувати свою роботу та підтримувати платників податків під час війни в країні з РФ. ДПС також представила орієнтири реформування податкової служби у 2023 році, зокрема впровадження єдиної електронної системи адміністрування. Були обговорені стратегії щодо впровадження в Україні електронного аудиту (Е-аудиту), електронної простежуваності за обігом алкогольних напоїв та тютюнових виробів (Е-акцизу), а також покращення управління ризиками в сфері комплаєнсу та заходів зниження ризиків порушення доброчесності.

За результатами спільних робіт під час місії було підтверджено правильність стратегічного напрямку. Очікується, заплановані реформи будуть сприяти високій підтримці діяльності добросовісних платників, що сприятиме забезпеченню в країні стабільності державного бюджету та створить надійні резерви для післявоєнного відновлення всіх галузей економіки та реконструкції нашої країни, підвищення її інвестиційної привабливості.

Станом до березня 2023 року МВФ виставила Україні вимоги, які необхідно виконати (рис. 14).

Рисунок 14 – Вимоги від МВФ України
 Джерело: складено автором на основі даних [13]

Більшість вимог Україна виконала в 2023 році, що надало можливість подальшого залучення кредитів від МВФ, які в умовах воєнного стану потребує Україна.

За базовим сценарієм макроекономічного прогнозу МВФ, очікується, що реальний ВВП України буде зростати на 6,5%, 5%, 4%, 4% і 4% щорічно у період з 2025 по 2029 роки. Іншими словами, у перші 5 років після війни, середньорічний темп економічного зростання становитиме 4,7%.

Відповідно до Макроекономічної програми МВФ для України не передбачено активного залучення внутрішнього кредиту для цілей відновлення економіки України після закінчення повномасштабної війни. Це матиме негативний вплив на динаміку ВВП, як через сукупний попит, так і сукупну пропозицію.

У макроекономічних розрахунках програми МВФ враховується співвідношення банківських кредитів у економіці до ВВП до 2033 року. Прогноз МВФ передбачає зменшення цього відношення з 18,7% у 2021 році до 16,8% у 2023 році, а потім досягне мінімального рівня 15,5% у 2025 році, після чого почне підвищуватись, але дуже повільним темпом [18].

Експерти в сфері співробітництва України з МВФ вказують на декілька основних проблем. Перша з них полягає у неефективному використанні коштів, які Україна отримує від МВФ. Часті випадки невиконання Україною умов МВФ, а також існуючі політичні та економічні кризи всередині країни призвели до загострення в останні роки дефіциту платіжного балансу України. Окрім того, повільне проведення фінансово-економічних реформ і структурних змін ще більше погіршило ситуацію.

Очікується, що у середньостроковій перспективі Україна повинна відмовитися від залучення кредитів від МВФ, які отримуються задля фінансування дефіциту платіжного балансу та шукати інші фінансові інструменти, поєднані з активною структурною перебудовою. Вимоги МВФ до України для отримання наступних траншів викликали невдоволення уряду та суспільства, особливо негативно було сприйняті соціальні вимоги, такі як пенсійна реформа, запровадження підвищення тарифів на газ для населення, проведення земельної реформи, зміна пільг тощо. Зазначимо, що як кредитор, МВФ має юридичне право вимагати від країни-позичальника розв'язання фінансових проблем і виконання міжнародних вимог щодо бюджетної збалансованості.

Використання ресурсів, які були залучені від міжнародних фінансових організацій, не повинно обмежуватися використанням їх для закриття дірок у бюджеті. Вони повинні мати довгостроковий і збалансований характер, спрямований на конкретні реформи в певних галузях та реалізацію проектів. Успішні реформи та проекти, підтримані МВФ, призведуть до покращення соціальних та економічних стандартів і послугують основою для сталого розвитку держави.

Отже, отримання кредитних траншів від МВФ може мати як позитивні, так і негативні наслідки у довгостроковій перспективі.

Розглянемо позитивні наслідки залучення кредитів МВФ (рис.15).

Рисунок 15 – Позитивні наслідки залучення кредитів МВФ

Джерело: складено автором на основі даних [13]

Проте, серед негативних наслідків можна відзначити збільшення державного зовнішнього боргу, постійну можливість неефективного використання отриманих коштів від МВФ та виконання вимог програм, що може бути важким і непопулярним.

Можливості для інерційного зростання в Україні майже вичерпані, це підтверджується скороченням зовнішнього попиту та перенасиченням внутрішнього ринку імпортованими товарами. Високотехнологічні галузі опинилися на межі виживання і втратили значну частину свого науково-технічного потенціалу. Цей стан справ спричинений глибокими структурними диспропорціями. Внаслідок цього багато виробництв є технічно та технологічно відсталими зі значним ступенем зношення основних активів, низьким використанням виробничих потужностей, високою енерго- та

ресурсозалежністю, обмеженим впровадженням інновацій, особливо в сировинних секторах. Для подолання макроекономічних диспропорцій і досягнення стійкого зростання необхідно розробити національну стратегію, яка враховуватиме специфіку інституційної системи країни.

Україна майже вичерпала можливості для інерційного зростання, що підтверджується скороченням зовнішнього попиту і насиченістю внутрішнього ринку імпортованими товарами.

Високотехнологічні галузі знаходяться на межі виживання і втратили значну частину свого науково-технічного потенціалу. Цей стан справ обумовлений глибокими структурними диспропорціями.

В результаті, багато виробництв залишаються технічно та технологічно відсталими зі значним ступенем зношення основних активів, низьким рівнем щодо використання виробничих потужностей, високою залежністю від енергії та ресурсів, обмеженим впровадженням інновацій, особливо в сировинних секторах.

Для подолання макроекономічних диспропорцій і досягнення стабільного зростання необхідно розробити національну стратегію, яка враховуватиме специфіку інституційної системи країни.

Надважливим завданням є ініціювання створення системних стимулів щодо розвитку експорту, особливо це стосується виробників високотехнологічної продукції, а також сприяння імпортозаміщенню та кредитуванню підприємств-представників малого і середнього бізнесу.

Щоб подолати дефіцит поточного рахунку платіжного балансу в умовах, в яких на разі опинилась країна – тобто невизначеності економічної та політичної ситуації. Що спричинено російсько-українською війною, необхідно провести збалансовану монетарну експансію, зокрема, шляхом збільшення обсягів структурного рефінансування банків.

Зважаючи на терміновість та розподіл ризиків, що посилюються через глобальні тенденції, такі як зміна клімату, охорона здоров'я, зростання військових конфліктів та фінансові кризи, міжнародні фінансові організації, у тому числі МВФ, повинні переглянути критерії надання фінансової допомоги країнам-отримувачам, зосередивши увагу на питаннях розбудови інституцій, не обмежуючись лише встановленням фінансових вимог.

Належну увагу також треба приділити вирішенню питань, пов'язаних зі структурними диспропорціями та, зокрема, з підвищенням інноваційної складової у виробництві товарів і послуг.

Узагальнимо ризики співпраці України та МВФ на рис.16.

Важливо зазначити, що розвинення фінансових відносин між Україною з МВФ в подальшому сприятиме відновленню економіки в повоєнний період, сприятиме впровадженню реформ у різних сферах, підвищенню рівня життя громадян та зміцненню національної валюти.

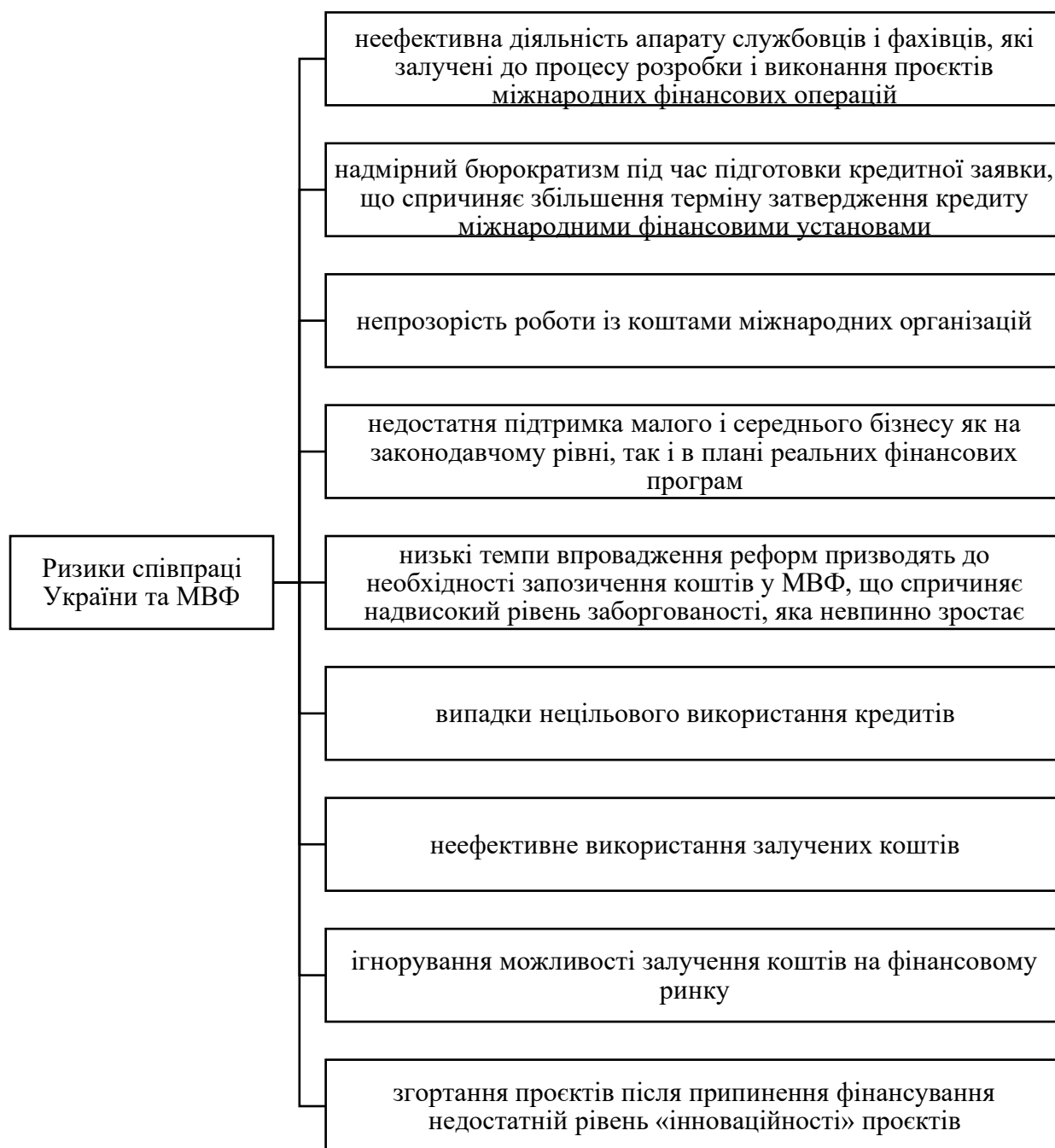

Рисунок 16 – Ризики співпраці України та МВФ

Джерело: складено автором на основі даних [13]

Однак, залучення кредитних ресурсів також актуалізує потребу в посиленому контролі за їх цільовим використанням, оскільки це може збільшити державний борг та поглибити фінансову кризу. Тому, в сучасних умовах необхідно застосовувати комплексний підхід до реалізації економічних програм, які стимулюватимуть економіку, підтримуватимуть розвиток бізнесу та забезпечать баланс платіжного балансу.

Зазначимо, що у довгостроковій перспективі співробітництво України з МВФ повинно базуватися не тільки на покритті бюджетного дефіциту, а також і на залученні додаткових ресурсів з метою відновлення та модернізації

української економічної системи та переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку.

Під час співпраці з зовнішніми кредиторами, включаючи Міжнародний Валютний Фонд, необхідно враховувати ризики, які з цим пов'язані для України. На початку 2022 року українська економіка стикалася зі значними макроекономічними ризиками, особливо щодо зовнішнього боргу. Однак завдяки допомозі партнерських країн ці ризики були обмежені та локалізовані. Україна успішно впоралася зі зростаючим борговим навантаженням і змогла зменшити загальний зовнішній борг, а також боргову залежність Національного банку України від МВФ. Зменшення боргових зобов'язань було досягнуто завдяки своєчасним виплатам і обмеженому доступу до нових позик на ринках капіталів. У квітні 2023 року уряду вдалося домовитися з кредиторами про відстрочення платежів за боргами до серпня 2024 року. Основні кредитори, такі як США, Канада, Франція, Німеччина, Японія та Велика Британія, також погодилися відкласти платежі (як по основній сумі, так і по сплаті відсотків за кредитами) за зовнішнім боргом до моменту завершення нової програми МВФ у 2027 році. Очікується, що фінансова підтримка від провідних країн та міжнародних фінансових інститутів буде продовжена у 2023 році, як вже було домовлено. Важливим аспектом у цьому контексті є розподіл наданих ресурсів між безвідсотковими грантами та кредитами. Таким чином, до кінця 2023 року зовнішньоборгові ризики будуть під контролем і не матимуть значного впливу на макроекономічну стабільність країни.

З економічної позиції, вимоги МВФ є обґрунтованими, оскільки фінансування соціальних статей держбюджету повинно бути збалансованим та в межах можливостей української економіки, уникаючи надмірного перевищення видатків (як це часто траплялося раніше).

Приватизація державних підприємств є ще одним основним питанням, яке викликає суперечки. Багато експертів міжнародного рівня стверджують, що зараз цінність різних українських активів є низькою і з цієї причини проведення приватизації не є доцільним. Але без модернізації, вартість підприємств буде продовжувати падати, і з часом вони перетворяться на металобрухт.

Ресурси, надані МВФ, не повинні використовуватися для заповнення бюджетних дірок, оскільки повинні мати довгостроковий, а головне – збалансований характер. Вони мають спрямовуватись на реформи в конкретних секторах та реалізацію конкретних проектів. Такі успішні реформи та проекти, підтримані МВФ, призведуть до поліпшення соціальних та економічних стандартів і послужать основою для подальшого сталого розвитку держави.

Таким чином, довготривалий досвід співпраці України з МВФ підкреслює необхідність розробки нового підходу до розуміння загальної ролі різноманітної міжнародної допомоги та ресурсів МВФ як фінансових інструментів, які залучаються для цілей державної політики щодо міжнародної інтеграції, економічного та соціального розвитку, а також захисту інтересів України на зовнішньому ринку. На даний час, в умовах політичної та економічної кризи в Україні є необхідність провести значні інституційні та структурні реформи в усіх секторах без винятку. Україна досі займає низькі

позиції, що підтверджується результатами проведених міжнародних досліджень щодо бізнес-середовища в країні, рівня якості корпоративного управління та ефективності діяльності вітчизняних компаній. Поліпшення механізмів співробітництва України з МВФ дозволить нашій країні активніше й ефективніше приймати участь у роботі керівних органів МВФ, а також краще скористатися всіма перевагами співробітництва з МВФ.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

У результаті проведеного дослідження співробітництво України із МВФ було сформульовано такі висновки і пропозиції.

Ефективне використання залучених кредитних ресурсів від різних міжнародних фінансових установ є ключовим джерелом та ефективним інструментом для реалізації важливих проектів та ключових завдань соціально-економічного розвитку в сучасній системі міжнародних відносин. Крім того, це стає інструментом для проведення необхідних інституційних реформ у державах. Співпраця з Міжнародним Валютним Фондом (МВФ) має велике значення, оскільки сприяє збереженню позитивного іміджу країни і сприяє підвищенню кредитного рейтингу країни на світових фінансових ринках. Високий рейтинг на світових ринках є запорукою для зниження відсоткових ставок по кредитах та покращити стан банківської та грошово-кредитної системи. Крім того, це сприяє залученню іноземних інвестицій, робить українську економіку привабливішою для приватних іноземних інвесторів. Співпраця з МВФ, звичайно, відіграє важливу роль у встановленні взаємовідносин з іншими фінансовими установами міжнародного рівня та приватними іноземними інвесторами, що сприяє популяризації української економіки в світовій спільноті.

МВФ – глобальна спецорганізація ООН зі штаб-квартирою у Вашингтоні. Вона слідкує за стабільністю фінансової системи світу. У МВФ входять 189 країн-членів і працюють понад 2 500 співробітників із 148 країн. Головне для МВФ – зберегти стабільність валютних курсів та зростання міжнародної торгівлі. Зокрема, МВФ було створено з наміром [6]:

- сприяння глобальній валютній та обмінній стабільності;
- сприяння збалансованому зростанню і розширенню світової торгівлі;
- сприяння у створенні багатосторонньої системи платежів за поточні транзакції.

МВФ зосереджено на глобалізації – всесвітній уніфікації країн. Щоб зберігати економічну рівновагу у світі, країни мають стати схожими одна на одну, незалежно від культури, історії та релігії.

Виконуючи роль кредитора крайньої інстанції, МВФ надає країнам консультації та виділяє поворотну фінансову допомогу країнам, які зазнають серйозних економічних дисбалансів. Зважаючи на досвід кризи 70-х і 80-х років 19 століття, МВФ сфокусував свою увагу на питаннях збалансування платіжного балансу країн, що отримують фінансову допомогу. Незважаючи на позитивні елементи, спрямовані на фінансове оздоровлення економіки отримувача допомоги, позиція МВФ здається дещо ортодоксальною і недостатньо ефективною для проведення реформ у розвиваючихся країнах. Наявність різних критичних обмежень на шляху досягнення цілей політики економічного зростання через випробування та помилки вимагає більш ефективної співпраці між національними урядами, МВФ, Світовим банком та іншими інституційними донорами надання фінансової допомоги, що розширює вибір стратегій. Проекти та програми такої співпраці можуть бути більш

гнучкими й адаптованими до нових реалій реформаторських заходів, порівняно зі співпрацею національних урядів виключно з організацією МВФ та тільки у межах його компетенції як міжнародної фінансової організації.

МВФ має п'ять стратегічних цілей надання фінансової допомоги Україні, спрямованих на досягнення економічної та фінансової стабільності та зменшення курсових ризиків. До стратегічних цілей доцільно віднести такі, як [13]:

- «Забезпечення незалежності Національного банку України і впровадження ефективної грошово-кредитної політики для стабілізації гривні, зниження інфляції та збільшення міжнародних резервів».

- «Відновлення довіри та стабільності у фінансовому секторі».

- «Дотримання фіскальної стабільності шляхом скорочення державних витрат і контролю фіскальних ризиків».

- «Реформування енергетичного сектора та модернізація програм соціальної допомоги».

- «Проведення структурних реформ, спрямованих на перебудову державного управління, боротьбу з корупцією і поліпшення бізнес-клімату».

Визначено кілька можливих напрямків та способів забезпечення ефективного та безпроблемного співробітництва між МВФ та Україною. Перш за все, необхідно раціонально використовувати ресурси, надані МВФ. Певна частина фінансових кредитів, яка буде залучена до державного бюджету України, повинна бути спрямована на розвиток національної економіки, що сприятиме мультиплікативному ефекту і забезпечить зростання доходів державного бюджету та покращенню економічної ситуації в країні. Україна не повинна укладати угоди з МВФ щодо отримання кредитів у рамках програми EFF, оскільки ця програма, активована для України у 2015 році, не досягла своєї мети, яка полягала в підтримці проведення структурних реформ та відновлення економіки, а замість цього значно збільшила заборгованість України перед МВФ.

МВФ здійснює співробітництво з Україною у двох формах: фінансовій і нефінансовій. На даний час співпраця МВФ з Україною проводиться за 3 програмами (SBA, EFF, RFI), які мають різні умови фінансування, терміни реалізації та повернення коштів та цілі. Головними цілями співпраці з МВФ є здійснення структурних трансформацій, будівництво основи для сталого економічного зростання країни та стабілізація внутрішньої фінансової системи.

Україна встановила співпрацю з МВФ в 1992 році, коли стала його країною-членом. Уже в 1994 році Україна отримала перший кредит від МВФ у межах програми трансформаційної позики. Основними цілями використання коштів МВФ є підтримка та фінансування дефіциту платіжного балансу, стабільний курс гривні та збільшення золотовалютних резервів Національного Банку України. Внаслідок пандемії коронавірусу в 2020 році МВФ активно надавав фінансову допомогу, а також надав додаткове фінансування в розмірі 1,4 млрд доларів США як екстрену допомогу Україні після початку воєнних дій. У жовтні 2022 року МВФ надав Україні додаткові 1,3 млрд доларів США

екстреної фінансової допомоги, які будуть спрямовані на невідкладні потреби, які виникли через війну в країні.

Проведений аналіз показав, що обсяги боргу перед МВФ суттєво збільшились в 2020 році, продовжила зростати в 2021 році, але в 2022 році намітилося зниження. Частка боргу України перед МВФ в 2018-2022 роках зросла з 4,41% в 2018 році до 12,96% в 2022 році, при цьому найбільшою частка була в 2021 році – 14,81%.

Практика співробітництва України з МВФ дає підставу зробити висновки, що залучені кредити використовувалися переважно для покриття поточного бюджетного дефіциту та підтримки курсу національної валюти (гривні), тоді як реформуванню та реструктуризації реального сектора приділялося менше уваги. Графік надання фінансової допомоги був порушений кілька разів, і заборгованість України перед МВФ продовжує зростати. Станом на 01.10.2022 року, загальний борг України перед МВФ склав \$13,4 млрд, а сумарний обсяг запозичень станом на початок IV кварталу 2022 року становив 32,4 млрд СПЗ. Стандартні реформи, які рекомендує МВФ, не завжди зосереджуються на глибинних і системних проблемах, які потребують вирішення в рамках програми фінансової та економічної співпраці. Для вирішення таких проблем потрібно активно залучати ключові ринкові інститути та встановлювати ефективне законодавство. Особлива увага повинна бути приділена вдосконаленню державного управління, створенню сприятливих умов для розвитку підприємництва, забезпеченню чесної конкуренції та регулюванню діяльності природних монополій.

Однією з важливих складових Меморандумів про співпрацю з МВФ є моніторинг і виконання кількісних критеріїв та індикативних показників, які детально описані у Технічному меморандумі про взаєморозуміння країн та МВФ. Ці кількісні параметри, які є орієнтиром в програмах технічної допомоги МВФ, яка надається саме країнам з низьким рівнем доходів, були сформовані на основі фінансових моделей програмування.

У зв'язку з жорсткою монетарною політикою, у НБУ на даний час обмежені можливості використовувати емісійний ресурс з метою розширення інвестицій. Це ускладнює ефективне вирішення структурних проблем, які виникають в реальному секторі економіки. З урахуванням цього, виникає потреба переглянути умови співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями, зокрема з МВФ, з фокусом на розвитку ринкових інституцій та вирівнюванні структурних диспропорцій у реальному секторі.

Зрозуміло, що в даній ситуації, Україна не може вирішити всі завдання одночасно, оскільки це вимагатиме значних фінансових ресурсів, які неможливо залучити у короткі строки, особливо з урахуванням нагальних потреб відновлення зруйнованої інфраструктури, соціальних викликів та високого ризику збільшення боргового навантаження в умовах значних бюджетних дефіцитів та інших макроекономічних диспропорцій. В цій ситуації пріоритет має бути наданий вирішенню невідкладних завдань з використанням наявних факторів, включаючи продуктивну співпрацю з донорами міжнародної фінансової допомоги. Україна повинна чітко визначити пріоритети та

послідовність вирішення нагальних завдань, враховуючи свої потреби та можливості отримання фінансової допомоги ззовні, а також накопичувати власний фінансовий капітал для продуктивного та ефективного використання наявних ресурсів. Розробка чіткого і обґрунтованого плану розвитку післявоєнної економіки стане орієнтиром для України в процесі будівництва економіки, де інноваційний промисловий сектор переважатиме, а країна буде рухатися від периферії до центру, де зосереджені високорозвинені країни з передовим технологічним сектором.

Програма EFF 2023 є однією з найбільших програм фінансування, до якої коли-небудь погоджувалася Україна з МВФ. За 30 років співпраці з Фондом, загалом наша країна отримала близько 37 млрд доларів США. Головна мета цієї програми, як і попередніх, полягає в підтримці економічної та фінансової стабільності, відновленні довгострокової боргової стійкості, а також сприянні реформам, що сприятимуть вступу України в ЄС. Відсоткова ставка за кредитом EFF складає 3,05% річних, що суттєво нижче, ніж усі інші джерела кредитування (для порівняння, на протязі 2010–2013 років Україна отримувала різні кредити з середньою відсотковою ставкою на рівні 8% річних) [6, с. 114]. Тривалість кредитування від МВФ становить 10 років, при цьому, пільговий період триває перших 5,5 років, і виплати за даним кредитом проводяться країною щоквартально.

Механізм розширеного кредитування (EFF) був впроваджений з метою максимального відновлення макроекономічної стабільності в Україні, проведення структурних реформ та створення основи для соціально-економічного зростання. В рамках цього механізму Україна вже здійснила ряд важливих реформ в енергетичному секторі, банківській сфері, забезпечила незалежність Національного банку України, провела фінансову реструктуризацію державних фінансів, реформувала сектор державних підприємств та боролася з корупцією.

Станом до березня 2023 року МВФ виставила Україні вимоги, які необхідно виконати для подальшої співпраці. Більшість вимог Україна виконала в 2023 році, що надало можливість подальшого залучення фінансових кредитів від організації МВФ, які в умовах воєнного стану потребує Україна.

Зазначимо, що внаслідок співпраці України з МВФ, країна стала одним з найбільших боржників Фонду Рекомендації експертів МВФ є безпосередніми вказівками для української влади щодо напрямків розвитку, які додержуються беззастережно.

Отже, в Україні державний борг наближається до критичного рівня, що загрожує економічній безпеці країни після початку співпраці з МВФ, який відіграє вагомую роль у формуванні рівня державного боргу України. Крім того, доцільно проаналізувати вплив отриманої фінансової допомоги у вигляді кредитів від МВФ на стан Державного бюджету України в різні періоди. Важливо зазначити, що кошти від Фонду не надходять безпосередньо до українського Державного бюджету, а вони потрапляють на баланс Національного банку України (НБУ). Відповідно до чинного законодавства України, НБУ щорічно перераховує певну частину свого прибутку до

Державного бюджету України (наприклад, у 2021 році мінімальна сума перерахування складає 33 мільярди гривень).

За розрахунками вітчизняних науковців, 26% коштів МВФ спрямовуються на подолання проблем з дефіцитом Державного бюджету. Однак, водночас, кошти державного бюджету використовуються для обслуговування боргу України перед МВФ, оскільки цей борг має найвищий пріоритет у погашенні, щоб забезпечити подальші платежі іншим країнам.

Експерти в сфері співробітництва України з МВФ вказують на декілька основних проблем. Перша з них полягає у неефективному використанні коштів, які Україна отримує від МВФ. Систематичні повні або часткові невиконання умов Фонду, а також вплив різного роду криз (фінансових, політичних) в країні призвели до загострення дефіциту платіжного балансу. Окрім того, повільне проведення фінансово-економічних реформ і структурних змін ще більше погіршило ситуацію.

Співпраця України з МВФ буде ефективною, якщо кредити будуть спрямовані на досягнення конкретних, вимірних, стратегічних і чітких цілей. Зважаючи на складну економічну та політичну ситуацію, Україна має скористатися нинішньою напруженою ситуацією у світі та увагою до української війни як підставою для швидкого перегляду умов поточного співробітництва з МВФ, включаючи питання реструктуризації боргу. Хоча механізм списання боргів, який МВФ впровадив у рамках програми CCRT (Catastrophe Containment and Relief Trust) з метою підтримки найбільш вразливих та найбідніших країн з березня 2020 року, не стосується безпосередньо України, питання про можливість такого списання може бути враховано під час переговорів. На жаль, Україна не висвітлила цей аспект у рамках консультацій з МВФ.

МВФ вигідно підтримувати економіку України та сприяти реформам, приватизації і розвитку бізнесу, оскільки це також впливає на його власний успіх. Тому для продовження успішної співпраці з МВФ, Україні необхідно продовжувати впроваджувати реформи, зокрема у сферах прозорості економіки, боротьби з корупцією, приватизації та структурних змін. Розвиток банківської та фінансової сфер, використання ринкових механізмів для стабілізації української гривні та постійна звітність перед Фондом також є важливими аспектами.

Співпраця з МВФ також дає можливість будувати взаємовідносини з іншими міжнародними фінансовими організаціями, а також і приватними зовнішніми інвесторами, які є важливими для проведення економічних реформ в країні. З метою прискорення економічних реформ, Україна має намір в подальшому продовжувати працювати з МВФ та іншими фінансовими організаціями на основі технічної допомоги та консультативної підтримки, замість залучення нових фінансових коштів.

Протягом двадцяти років співпраці, Україна отримувала фінансову допомогу від МВФ у формі різних програм та кредитів, таких як Програма системної трансформаційної позики, програма "Stand by" та Програма розширеного фінансування. Однак, Україна не завжди повністю виконувала всі

вимоги МВФ, що ускладнює співпрацю. Відмова від нових позик або неповне виконання вимог може мати негативний вплив на національну економіку, але також залежить від контексту, які умови супроводжують надання кредитів, зокрема відносно підвищення тарифів на газ та скорочення соціальних витрат, що може призвести до соціальної напруги та неспокою серед громадян.

В подальшому отримання кредитних траншів від МВФ може мати як позитивні, так і негативні наслідки у довгостроковій перспективі.

Серед явних позитивних наслідків отримання кредитів МВФ для України можна виділити наступні:

- сприяння системним трансформаціям у всіх сферах суспільного життя;
- сприяння боротьбі з корупцією на різних рівнях влади та збільшення золотовалютних резервів НБУ шляхом залучення коштів від МВФ на визначені цілі.

- зовнішній державний борг України збільшився у 4 рази порівняно з 2014 роком, що створює негативний імідж країни через її низьку платоспроможність. Ця проблема вимагає ретельного вивчення та пошуку шляхів для подолання.

- крім того, реформування пенсійної системи та значне збільшення вартості комунальних платежів призводять до зростання бідності серед населення, особливо серед незахищених верств.

Україна, з метою погашення заборгованості перед МВФ, надходить на значні суми нових кредитів. Цей підхід негативно впливає на економічне зростання країни. Фактично, економіка не розвивається, а можливість проведення швидких структурних реформ стає недоступною. Платіжний баланс держави вирівнюється завдяки отриманим траншам від МВФ, однак позитивне зовнішньоторговельне сальдо та ефективне внутрішнє виробництво, як відомо, є ключовими факторами досягнення економічного зростання.

Проте, серед негативних наслідків можна відзначити збільшення державного зовнішнього боргу, постійну можливість неефективного використання отриманих коштів від МВФ та виконання вимог програм, що може бути важким і непопулярним.

Отже, можемо зробити висновки, що у середньостроковій перспективі, Україна має переглянути свою практику залучення кредитів від МВФ для фінансування дефіциту платіжного балансу та активно реалізувати структурну перебудову, використовуючи інші можливі інструменти фінансування дефіциту. Аналіз вимог МВФ до України для отримання наступних траншів викликав невдоволення як уряду, так і суспільства, особливо через соціальні вимоги, такі як пенсійна реформа, підвищення ціни на газ для населення, земельна реформа та упорядкування пільг. Проте, МВФ, як будь-який кредитор, має право вимагати від країни-позичальника вирішення фінансових проблем в економіці держави та приведення її у відповідність до міжнародних вимог щодо бюджетної збалансованості та інших аспектів. Іншими словами, Фонд, як кредитор, бажає мати впевненість у поверненні наданих коштів.

Отже, вимоги МВФ до країн-членів взагалі та, зокрема, до України мають головну мету - зменшення державних видатків, що збільшує надходження до

бюджету. Це, у свою чергу, сприятиме зміцненню фінансового стану країни, зниженню необхідності у нових кредитах та забезпеченню її платоспроможності.

Загалом, співробітництво з Фондом можна розглядати як двохрівневе: стратегічне та тактичне. Стратегічні проблеми виникають з основних документів, які лежать в основі принципів діяльності Міжнародного валютного фонду, зокрема принципів Вашингтонського консенсусу. Зазвичай ці проблеми впливають на економічну політику Фонду та реалізацію програм у країнах, що зазнають економічних або фінансових труднощів.

Тактичні питання співробітництва, які впливають з укладеного Меморандуму між Україною та Фондом, спрямовані на підтримку реформування та інституціонального розвитку нашої країни. Проте, негайна реалізація цих складних реформ (особливо у контексті регулювання тарифів на енергоносії до рівня ринкових) може погіршити вже складну соціальну ситуацію в Україні. Тому нам необхідно шукати компроміс, що, на нашу думку, також відповідає інтересам МВФ.

Розглянемо основні перспективи розвитку співпраці між Україною та МВФ:

- Відновлення стабільності та довіри у фінансовому секторі.
- Рекапіталізація банків та посилення корпоративного управління та фінансової діяльності банків.
- Впровадження ефективної монетарної політики для стабілізації національної валюти, зниження інфляції та покращення резервів.
- Зміцнення державних фінансів та зменшення державних видатків для керування державним боргом.
- Реформування програм соціальної допомоги та забезпечення додаткового фінансування.
- Можливість реалізації дорогих проектів у сфері екології, енергоефективності, інфраструктури та транспорту за допомогою кредитів від МВФ.

Проте, співпраця з МВФ також може мати негативні наслідки, такі як зростання державного боргу та можливе обмеження свободи дій держави в економічній політиці. Необхідно бути обережними при залученні нових кредитів від МВФ, оскільки рекомендації Фонду часто вважаються негнучкими та не враховують геополітичні, кліматичні та етнічні особливості країни. Критика стандартних сценаріїв МВФ, які не враховують контекстуальні особливості, також є поширеною. Тому в подальшій співпраці з МВФ важливо враховувати як позитивні, так і негативні сторони цієї співпраці.

Аналіз основних проблем співпраці України з МВФ дозволив виділити потенційні напрями та способи забезпечення ефективної співпраці, такі як [13]:

1. «необхідним кроком є більш раціональне використання Україною наданих Фондом ресурсів. Так, частина коштів, яка буде зарахована до ДБУ, має бути спрямована, передусім, на розвиток національної економіки – це забезпечить мультиплікативний ефект і зумовить зростання доходів ДБУ та поліпшення економічної ситуації у країні»;

2. «у майбутньому Україні не слід домовлятися з Фондом про отримання кредитів у рамках програми EFF, оскільки вона, активована для України у 2015 р., не реалізувала свою мету – сприяння проведенню структурних реформ, відновлення економіки, натомість істотно збільшила обсяг заборгованості України перед МВФ. Співпраця України з МВФ буде ефективною, коли кредити будуть спрямовані на реалізацію конкретних і чітких цілей»;

3. «продовжуючи попередню думку, використання кредитних програм RFI (Rapid Financing Instrument) є більш ефективним, ніж Stand-by з огляду на те, що вони передбачають оперативне надання фінансування та більш гнучке управління ним. Дійсно, у відповідь на економічні негаразди, спричинені COVID-19, RFI став найбільш поширеним інструментом надання кредитних коштів МВФ»;

4. «Україна має скористатися напруженою теперішньою ситуацією у світі як підставою для перегляду умов співробітництва із МВФ. У цій перспективі доцільно порушити проблему реструктуризації боргу. Факт, що МВФ списав частину боргів певних держав, починаючи з березня 2020 р., у рамках програми CCRT (Catastrophe Containment and Relief Trust) [13]. Звичайно, цей механізм був реалізований для найбільш бідних і вразливих країн, проте такі питання можуть бути вирішені у ході переговорів. На жаль, Україна не намагалася висвітлити цей аспект у рамках консультацій з МВФ і навіть повернула Фонду 1,36 млрд дол. «США, залучивши відповідно тільки 2 млрд»;

5. «Україна повинна більш виважено та жорстко відстоювати та захищати свої національні інтереси, які мають бути першим пріоритетом у процесі співпраці з МВФ».

Для вирішення різних проблем, пов'язаних з контролем над цільовим використанням коштів, ліквідацією корупції, підвищенням інвестиційної привабливості та кредитоспроможності українських підприємств, потрібно зосередитися на наступних напрямках та способах забезпечення ефективної співпраці України з МВФ:

1. Провести оцінку співпраці та проаналізувати запропоновані зміни, що виникають під час укладання договору з МВФ.

2. Зменшити рівень залежності українського фінансового ринку від глобальних потоків капіталу.

3. Підтримувати стійкий рівень державного боргу на економічно безпечному рівні та сприяти проведенню фінансово-економічних реформ для підвищення потенціалу фінансового сектору.

4. Розробити пруденційну фінансово-бюджетну політику, що забезпечить стійкість, стабільність та збалансованість бюджетної системи.

Таким чином, співпраця з МВФ грає важливу роль у підтримці економічних реформ в Україні та надає можливість отримати фінансові ресурси за пільговими відсотковими ставками. Проте, необхідно бути уважними до можливої залежності від МВФ, що може вимагати зміни фінансової політики країни та впливати на зовнішньоекономічну діяльність України.

Аналіз співпраці України з Міжнародним валютним фондом (МВФ) та її впливу на фінансову систему країни показує, що вплив МВФ на українську економіку переважно має негативний характер, ніж позитивний. Існує кілька основних аспектів, які підтверджують цю тенденцію.

По-перше, одним з найпроблематичніших аспектів співпраці з МВФ є зростання державного боргу України. Позички, надані МВФ, призначені для поліпшення фінансової ситуації країни, але вони часто супроводжуються умовами, які ускладнюють економічну ситуацію. У результаті Україна знаходиться у критичному стані щодо державного боргу, що впливає на її економічну стійкість та обмежує можливості розвитку.

По-друге, залучені кошти від МВФ мають обмежений вплив на збільшення доходів Державного бюджету України. Це пов'язано з тим, що багато з умов, пов'язаних з позичками МВФ, передбачають здійснення реформ та скорочення витрат. Хоча ці заходи можуть бути необхідними для покращення фінансової стійкості, вони також можуть вплинути на соціальну сферу та зростання економіки.

Крім того, деякі умови МВФ можуть мати негативний вплив на населення. Зокрема, зменшення підсумкових соціальних витрат, підвищення тарифів на комунальні послуги та скорочення соціальних пільг можуть погіршити життєвий рівень українських громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» від 03.06.1992 № 2402-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text>. (дата звернення: 20.04.2023).
2. Боргова статистика МВФ в рамках ССПД. URL: <https://mof.gov.ua/uk/borgova-statistika-mvf-v-ramkah-sspd> (дата звернення: 20.04.2023).
3. Брухнов Д. А., Корнієнко В. О. Міжнародний валютний фонд. Науковотехнічна конференція ВНТУ 2020. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/29828> (дата звернення: 20.04.2023).
4. Водолазська О. А., Герман Г. В. Управління державним боргом України. Економічний простір. 2020. № 160. С. 108–112.
5. Житар М. О., О. Сосновська Вплив фінансової глобалізації на формування фінансової архітектури, *Економіка і організація управління*. 2019. № 3 (35). С. 39-50.
6. Звіти про економіку України URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/>.(дата звернення: 20.04.2023).
7. Кваша О. С., Синякова А. В. Україна та ЄС: проблеми та перспективи інтеграції в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. № 23. С.112-117.
8. Ковальчук Н. І. Історичні та сучасні аспекти співпраці України з міжнародним валютним фондом, *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 1. С. 125-144
9. Колосова В.П. Фінанси міжнародних інституцій в Україні : монографія. Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2016. 504 с.
10. Коляда Т. А., Прозоров Ю. В. Національний банк України та його роль у реалізації грошово-кредитної політики у воєнний час. Проблеми економіки .2022. № 3 (53). С. 149-155.
11. Кричевська Т. О. Глобальні і національні фактори ефективності грошово-кредитних та фінансових механізмів стабілізації економічного розвитку. Ефективна економіка. 2021. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9133> (дата звернення: 20.04.2023).
12. Кульбіда М.В. Напрями вдосконалення співробітництва України з МВФ, *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 22, Ч. 2. С. 50-54
13. Лазаренко В. Управління зовнішнім боргом України. *Фінансово-кредитні системи: проблеми теорії і практик* : тези доп. Всеукр. студ. наук. конф. Київ : КНТЕУ, 2019. С. 112–114.
14. Ливдар М., Ярошевич Н., Антощук І. Україна і Міжнародний валютний фонд: особливості співпраці. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 13. С. 99-104.

15. Марена Т. В. Міжнародні фінансові центри та глобальні (світові) міста: сутнісний взаємозв'язок та співвідношення категорій. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія : Економіка. 2019. Вип. 17. С. 48-55.

16. Мар'янович М. Е. Роль міжнародних фінансових організацій у розбудові критичної інфраструктури для досягнення цілей сталого розвитку в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 2. С. 152–157.

17. Маршук Л., Бабюк А., Страпачук Л. Вплив міжнародних інституцій на фінансовий стан України в умовах воєнного часу. *Економіка та суспільство*. 2022. № (37). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1193/1150>.(дата звернення: 20.04.2023).

18. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://finbalance.com.ua/>.(дата звернення: 20.04.2023).

19. Пантелєєва К. О. Інвестиційно-кредитна активність міжнародних фінансових організацій як чинник подолання дисбалансів економічного розвитку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 9. С. 50–56.

20. Петик Л. О., Цюник С. І., Ковальчук Ю. В. Сучасний стан державного боргу України та перспективи використання зарубіжного досвіду управління державними запозиченнями. *Бізнес Інформ*. 2021. №12. С. 225–231.

21. Родіна О.Г. Данів Р.В. Взаємодія України з міжнародними валютно-фінансовими організаціями. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. № 18(1). - С. 168-186.

22. Савельєв А., Запара Д., Новіченко С., Деменко М., Доска О., Третяк В., Власов А. Структура інформаційно-розрахункової системи підтримки прийняття рішення «Аргумент – 2021». *InterConf*. 2021. № 49. С. 631–642.

23. Сирота Д.І., Метка Ю.С., Мещуров А.С. Перспективи розвитку міжнародного співробітництва України у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. 258-261.

24. Созінова Є. І. Вплив синергії регіональної інтеграції на розвиток потенціалу транснаціоналізації країн Південно-Східної Європи. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2021. 245 с.

25. Співробітництво України з США URL: <https://usa.mfa.gov.ua/ukraine-us/legal-acts>.

26. Статистичні матеріали по стану державного боргу України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/borg/borhova-statystyka>. (дата звернення: 20.04.2023).

27. Стойко О. Я., Шубенко І. А. Оцінка стану державного боргу України та напрями його оптимізації. *Проблеми економіки*. 2021. №1. С. 123–133.

28. Ситник Н. С., Стасишин А.В., Дубик В.Я., та ін. ; за заг. ред. Н. С. Ситник *Фінанси зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник* / Львів: Видавництво «Апріорі», 2019. 460 с.

29. Швайко Л. М. Діяльність міжнародних фінансових інститутів та особливості їх взаємин з Україною. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія : Економічна. 2019. Вип. 96. С. 62-69

30. Україна хоче отримати від МВФ ще 16 мільярдів доларів. Чи буде нова програма? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/31/696522/>.(дата звернення: 20.04.2023).